

Ivan Turudić, dipl. prav.*

Tanja Pavelin Borzić, dipl. prav.**

Ivana Bujas, dipl. prav.***

Pregledni rad

UDK: 343.151:343.144](497.5)

343.137.2(497.5)

340.5:343.144

Primljeno: 1. veljače 2016.

SPORAZUM STRANAKA U KAZNENOM POSTUPKU – TRGOVINA PRAVDOM ILI?

Non omne quod licet honestum est.

Sažetak: U radu se obrađuje problematika sporazuma stranaka u kaznenom postupku koja zaokuplja veliku pozornost stručnih krugova kako u zemljama kontinentalnog tako i anglosaksonskog pravnog sustava. U prvom dijelu rada prikazuje se komparativni prikaz relevantnih zakonskih odredbi o sporazumu u državama koje tradicionalno pripadaju kontinentalnom pravnom sustavu uz sažeti prikaz američkog plea bargaininga koji je temelj kontinentalnog sporazuma stranaka u kaznenom postupku. U drugom dijelu rada prikazane su relevantne odredbe hrvatskog Zakona o kaznenom postupku i Kaznenog zakona koje se odnose na sporazum stranaka s kritičkim osvrtom uz prikaz sudske prakse Županijskog suda u Zagrebu.

Ključne riječi: sporazum, plea bargaining, načela, priznanje, odmjeravanje kazne

1. UVOD

Dvije su koncepcije pravde i prava – kontinentalna i anglosaksonska¹ s temeljnom razlikom da u kontinentalnim kaznenopravnim sustavima pravda i pravo streme traženju materijalne istine, dok anglosaksonska koncepcija polazi od “stranačke” istine. Već iz navedenog vidljiva je problematika “trenda” spajanja dvaju suštinski oprečnih kaznenopravnih sustava, a što je

* Ivan Turudić, dipl. prav., sudac Županijskog suda u Zagrebu. Županijski sud u Zagrebu, Trg Nikole Šubića Zrinskog 5, 10000 Zagreb. Adresa e-pošte: Ivan.Turudic@zszg.pravosudje.hr.

** Tanja Pavelin Borzić, dipl. prav., sutkinja Županijskog suda u Zagrebu. Županijski sud u Zagrebu, Trg Nikole Šubića Zrinskog 5, 10000 Zagreb. Adresa e-pošte: Tanja.Pavelin@zszg.pravosudje.hr.

*** Ivana Bujas, dipl. prav., sutkinja Županijskog suda u Zagrebu. Županijski sud u Zagrebu, Trg Nikole Šubića Zrinskog 5, 10000 Zagreb. Adresa e-pošte: ivana.bujas@zszg.pravosudje.hr.

1 Hadžidedić, Z., Jedna ili dvije pravde?, Međunarodni institut za bliskistočne i balkanske studije (IFIMES) – Vidi više: <http://www.ifimes.org/ba/8638-jedna-ili-dvije-pravde#sthash.hlkRXaNo.dpuf>.

osobito došlo do izražaja uvođenjem anglosaksonskog instituta sporazuma u kontinentalne pravne sustave.

Dakle, činjenica da se u kontinentalno kazneno zakonodavstvo uveo institut koji se temelji na *plea bargainingu*, stoga je u radu i izložen sažeti prikaz američkog sustava sporazumijevanja stranaka, obvezuje praktičare da postanu svjesni i njegovih negativnih strana koje su se jasnim pokazale u anglosaksonskim pravnim sustavima. Za njihov kratak prikaz izdvaja se citat suca okružnog suda Sjedinjenih Američkih Država, Jeda S. Rakoffa, koji sudi u Južnom okrugu New Yorka, a opisao je posljedice *plea bargaining* riječima: “Koliko je raširena pojava da nevini ljudi priznaju krivnju? Nekoliko kriminologa koji su dosad istraživali taj fenomen procjenjuju da je od ukupne brojke osuđenih osoba takvih između 2 do 8%. S 2,2 milijuna ljudi u američkim zatvorima, to je zastrašujuća količina nepravde.”²

U radu su prikazane i višestruke izmjene kazneno procesnih odredbi o sporazumu u državama kontinentalne pravne tradicije (Italija i Francuska) motivirane “harmonizacijom” anglosaksonskog instituta sporazumijevanja između okrivljenika i državnog odvjetnika s temeljnim pravima zajamčenim ustavima i općim načelima kontinentalnog kaznenog postupka. Stoga su razumljive brojne rasprave u kontinentalnim europskim pravnim sustavima gdje se proširilo mišljenje da pregovori s presumptivnim počiniteljima kaznenih djela predstavljaju povredu pravnog poretka te nametnulo pitanje ne očituje li država krhkost svojih zakona ako se u svrhu provođenja pravosuđa oslanja na one koji ih krše?³

Uvođenjem sporazuma u hrvatsko zakonodavstvo, koje tradicionalno pripada kontinentalnom pravnom sustavu, Zakonom o kaznenom postupku iz 2008., zakonodavac je dao jasnu prednost ubrzanju postupka odnosno primjeni načela ekonomičnosti nad, dosad neupitnim, procesnim načelima⁴ (npr. javnosti, kontradiktornosti) i pravima okrivljenika (npr. pravo na obrazloženu sudsku odluku, pravo na pošteno suđenje). Iako zakonodavac kao najveće prednosti sporazuma ističe ekonomičnost postupka, rasterećenje sudova i smanjivanje broja kaznenih predmeta, isto valja “staviti na vagu” i s njegovim nedostacima i to s rizikom priznanja krivnje od strane nevinih osoba zbog psihološkog tereta visine zapriječene kazne, faktičke neravnopravnosti okrivljenika i državnog odvjetnika, kao i mogućnosti da se okrivljeniku izrekne dugogodišnja kazna zatvora u postupku u kojem nisu poštovana temeljna načela kaznenog procesnog prava.

Cilj je ovoga rada kritički prikaz važeće zakonske regulative u hrvatskom kaznenom procesnom pravu u odnosu na presudu na temelju sporazuma stranaka, pri čemu su izložena, prema mišljenju autora, dvojbeni i nepotpuna nacionalna zakonska rješenja te prijedlozi za pronalaženjem najkvalitetnijih odgovora, temeljeni na već uočenim problemima u drugim državama kontinentalne pravne tradicije i njihovim naporima da harmoniziraju temeljna načela suvremenog kaznenog procesnog prava s načelima ekonomičnosti i učinkovitosti, a čemu bi trebao stremiti i hrvatski zakonodavac.

2 Rakoff, Jed S., *Why Innocent People Plead Guilty*, The New York Review of Books, 20. studenoga 2014.

3 Damaška, M., *Napomene o sporazumima u kaznenom postupku*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 11, broj 1/2004, str. 19.

4 Tomičić, Z., Novokmet, A., *Nagodbe stranaka u kaznenom postupku – dostignuća i perspektive*, Pravni vjesnik, Vol. 28, br. 3–4, prosinac 2012., str. 177.

Na važnost ovog instituta u radu se ukazuje i provedenim istraživanjem sudske prakse Županijskog suda u Zagrebu iz kojeg proizlazi apsolutna uspješnost sporazuma stranaka pred tim sudom, osobito u predmetima korupcije i organiziranog kriminaliteta, a u kojima je ovaj institut postao glavni "alat" za dovršetak kaznenog postupka. Navedeno dovodi u pitanje dovoljnu razvijenost svijesti sudaca o njihovoj ulozi kontrolora zakonitosti tog instituta, odnosno da institut sporazumijevanja, *de lege lata*, sa svrhom bržeg okončanja postupka sa što manje troškova i postizanjem što boljih rezultata u okviru zadanih mjerila za ocjenjivanje uspješnosti rada, može dovesti i do kršenja temeljnih načela kaznenog postupka te prava okrivljenika.

Zaključno se u članku ističe da je prikazani trend izmjena kazneno procesnih zakona u kompariranim državama usmjeren na sve veća ograničenja primjene sporazuma (Francuska, Italija), pa čak i na mogućnost ukidanja istog (Njemačka), zbog uočene neusuglašenosti tog instituta s temeljnim načelima kontinentalnog kaznenog postupka, a što je u suprotnosti s analiziranim stanjem u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu gdje uspješnost sporazuma stranaka doseže 100% prema prikazanoj statističkoj analizi, bez problematiziranja ovog instituta među pravnim teoretičarima i praktičarima, ali i od strane zakonodavca, što ukazuje na nedovoljnu zrelost našeg pravnog sustava da osigura zaštitu građana i njihovo povjerenje u rad pravosudnih tijela i pravo svih okrivljenika na jednak tretman uz zaštitu svih zakonskih i ustavnih prava i jamstava jer bi u pravnoj državi pravo trebalo određivati praksu a ne praksa pravo⁵, a što kod nas nije slučaj.

2. KOMPARATIVNA RJEŠENJA SPORAZUMA STRANAKA U KAZNENOM POSTUPKU

2.1. SJEDINJENE AMERIČKE DRŽAVE

Postupak sporazumijevanja (*plea bargaining*) između stranaka reguliran je Federalnim pravilima kaznenog postupka (*Federal Rules of Criminal Procedure*)⁶ pod pravilom 11. (*pleas*) točka c. (*plea agreement procedure*) i razlikuje dvije vrste sporazuma: sporazum o optužnici (*charge bargaining*) i sporazum o kazni (*sentence bargaining*).

Ne postoji savršena i jednostavna definicija *plea bargaininga*, a može se definirati kao sporazum između okrivljenika i državnog odvjetnika kojim se državni odvjetnik, u zamjenu za priznanje okrivljenika, obvezuje ublažiti optužnicu (odustajanje od pojedinih točaka optužnice ili izmjenom pravne kvalifikacije na blaže – (*charge bargaining*) ili predložiti izricanje blaže kazne (*sentence bargaining*) na način da predloži određenu kaznu ili se ne protivi prijedlogu obrane za izricanjem određene kazne ili se složi s obranom da se određene odredbe Smjernica za izricanje

5 Kessal-Wulf, S., *Sporazum stranaka u njemačkom kaznenom pravu*, Palača Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb, 4. listopada 2013., str.10

6 Federalna pravila kaznenog postupka posljednji put su mijenjana 1. prosinca 2015., a tekst dokumenta koji sadrži pravila donesena i mijenjana u skladu sa zakonskim ovlastima po Vrhovnom sudu SAD-a i zakonske izmjene Kongresa, dostupan je na stranici www.uscourts.gov/file. Vrhovni sud je ovlašten propisati opća procesna i dokazna pravila za postupke koje vode okružni i žalbeni sudovi, ali takvim pravilima ne smiju umanjiti, povećati ili izmijeniti temeljna prava. Svi zakoni koji su suprotni tim pravilima nemaju više pravni učinak (§ 2072.). Federalna pravila kaznenog postupka uređuju postupak u svim kaznenim predmetima koje vode okružni sudovi SAD-a, žalbeni sudovi SAD-a i Vrhovni sud SAD-a.

kazne (*Sentencing Guidelines*) primjenjuju ili ne primjenjuju. Osnovna razlika između ove dvije vrste sporazuma jest što sporazum o kazni ne obvezuje sud i stranke pa stranke nemaju ikakva jamstva da će dogovorena kazna biti i izrečena od strane suda. Upravo zato sporazum o kazni rijetko se koristi pa je osnovni model sporazumijevanja *charge bargaining*. Procjenjuje se da se 90 do 95% kaznenih predmeta rješava sporazumijevanjem, iako se utvrdilo da državni odvjetnici koriste prijetnje kako bi prisilili okrivljenike na prihvaćanje sporazuma i time osigurali osudu u postupcima u kojima imaju "slabe" dokaze.⁷

Kod sporazuma o optužnici stranke mogu točno predvidjeti visinu kazne koju će sud izreći na temelju Smjernica za izricanje kazne.⁸ Na kraju Smjernica nalazi se Tablica za izračun kazne koja se temelji na dva elementa: razini kaznenog djela od 1 do 43 i šest kategorija prijašnje osuđivanosti počinitelja. Kaznena djela podijeljena su u 43 razine na vertikalnoj osi tablice, a razina se utvrđuje na način da je potrebno pronaći konkretno djelo u Poglavlju 2. Smjernica, gdje je za svako kazneno djelo navedena razina (npr. ubojstvo prvog stupnja je razina 43.). Na horizontalnoj osi nalazi se šest kategorija kriminalne povijesti okrivljenika tako da u prvu kategoriju ulaze okrivljenici koji nisu osuđivani ili su samo jednom osuđeni pa nadalje do šeste kategorije u koju ulaze okrivljenici s trinaest ili više osuda. Postupak utvrđivanja kazne zatvora sastoji se u određivanju razine koja odgovara počinjenom kaznenom djelu i smještaju okrivljenika u kategoriju ovisno o prethodnoj osuđivanosti, a raspon kazne je izražen u mjesecima.⁹ Tako izračunana kazna ukazi u jednu od četiriju zona (A, B, C, D). Zona A obuhvaća izrečene kazne zatvora do šest mjeseci, Zona B od 1 do 15 mjeseci, Zona C od 10 do 18 mjeseci, a Zona D od 15 mjeseci do doživotnog zatvora.

Plea bargaining zahtijeva od okrivljenika odricanje od tri prava zajamčenih 5. i 6. amandmanom Ustava Sjedinjenih Američkih Država¹⁰ i to prava na suđenje pred porotom, prava protiv samooptuživanja i prava da ispita "neprijateljske" svjedoke.¹¹ Međutim, Vrhovni sud SAD-a je u više navrata odbacio tvrdnje da je *plea bargaining* neustavan.

U svojoj odluci u predmetu *Robert M. Brady v. United States*¹² istaknuo je: "Često je odluka o priznavanju krivnje pod znatnim utjecajem okrivljenikove procjene slučaja koji tužitelj ima protiv njega te vidljive vjerojatnosti osiguravanja blaže kazne ako bi priznanje krivnje bilo ponuđeno i prihvaćeno. Razmatranja poput ovih često predstavljaju pitanja na koja nema preciznog odgovora; mogu se donijeti procjene koje, u svjetlu kasnijih događaja, mogu djelovati lakomisleno, iako su bile potpuno razumne u to vrijeme. Pravilo da priznanje mora biti inte-

7 Devers, L., *Research Summary: Plea and Charge Bargaining*, 24. siječanj 2011., Bureau of Justice Assistance, U. S. Department of Justice, str. 3. i 4.

8 Povjerenstvo za kažnjavanje, kao neovisno pravosuđno tijelo osnovano na temelju Zakona o reformi kažnjavanja iz 1984., donijelo je Smjernice za kažnjavanje čija je svrha inkorporirati svrhu kažnjavanja (npr. pravednost kazni i rehabilitacija) i osigurati sigurnost i jednakost kažnjavanja s ciljem izbjegavanja nejednakosti između kažnjavanja okrivljenika sa sličnim karakteristikama osuđenih za slična kaznena djela. Nerazmjer u izrečenim kaznama, izvjesnost kažnjavanja i kontrola kriminala dugo vremena bili su predmet interesa Kongresa, pravosuđa i javnosti zbog čega je nakon desetljeća debate i analize stvoreno stalno Povjerenstvo sa zadaćom definiranja parametara za federalne suce koje su oni dužni slijediti kod odluke o kazni. Smjernice su stupile na snagu 1. studenog 1987. i ubrzo su okrivljenici pobijali njihovu ustavnost zbog nepravilne zakonodavne delegacije i kršenja doktrine podjele vlasti. Međutim, Vrhovni sud je odbacio te prigovore u predmetu *Mistretta v. United States* od 18. siječnja 1989. (488 U.S. 361) i utvrdio ustavnost Povjerenstva kao pravosuđnog tijela. Više o tome: <http://www.uscc.gov/about/commissioners>.

9 Mrčela, M., *Presuda na zahtjev stranaka u istrazi*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 9, broj 2/2002, str. 358.

10 URL=<https://www.whitehouse.gov/1600/constitution>. Pristupljeno 14. siječnja 2016.

11 URL=<https://www.law.cornell.edu/wex/pleabargain>. Pristupljeno 13. siječnja 2016.

12 Broj odluke 397 U. S. 742 (1970).

lignentno napravljeno kako bi bilo valjano ne zahtijeva da je to isto priznanje izloženo naknadnim napadima ako okrivljenik nije ispravno procijenio svaki relevantni faktor svoje odluke. Okrivljenik nema pravo povući svoje priznanje samo zato što je otkrio, dugo nakon što je iskaz prihvaćen, da je pogrešno procijenio slučaj države ili vjerojatnost kazne vezane uz alternativne tijekove događaja.”

Široka ovlast državnog odvjetnika da diskrecijski odlučuje za koje kazneno djelo će podignuti optužnicu i shodno tome promijeniti činjenični opis djela mora se sagledati u svjetlu njegova imenovanja od strane građana na neposrednim izborima nakon čega je samostalan i neovisan u svom radu bez kontrole višeg državnog odvjetnika. Dakle odgovorni su jedino građanima od kojih su dobili povjerenje, a to povjerenje opravdavaju visokim postotkom osuđujućih presuda čime dobivaju mogućnost biti ponovno izabrani (nema ograničenja broja mandata). S druge strane *plea bargaining* branitelj je okrivljenika koji je svjestan da državni odvjetnik ulazi u pregovore zbog nedostatka čvrstih dokaza, a istodobno nema mogućnost doznati za dokaze državnog odvjetnika tijekom pregovaranja nego tek u stadiju suđenja pred porotom. Takav omjer snaga stavlja branitelja u riskantan položaj da pogrešno procijeni stanje spisa i dokaza za dokazivanje ne počinjenja djela ili počinjenja blažeg djela pred porotom. Ipak, “pogrešna” procjena branitelja bila je predmet raspravljanja Vrhovnog suda u predmetu *Lafler v. Cooper*¹³ u kojem je okrivljenik bio optužen za napad s namjerom usmrćenja i tri druga djela, a državni odvjetnik ponudio je odustajanja od dvaju djela i kaznu od 51 do 85 mjeseci za prvo djelo i dva mjeseca za drugo djelo. Okrivljenik je odbio ponudu navodeći da ga je branitelj uvjerio kako državni odvjetnik neće moći dokazati namjeru usmrćenja jer je žrtva nastrijeljena ispod struka. Okrivljenik je osuđen za sva četiri kaznena djela i osuđen na kaznu zatvora od 185 do 360 mjeseci. U svojoj odluci Vrhovni sud je naveo da u situacijama kada okrivljenik odbije sporazum zbog neučinkovite pomoći branitelja što ima za posljedicu osudu za teža kaznena djela, pravni lijek mora mu se omogućiti zaštita u vidu njegova saslušanja i utvrđivanja bi li bio pristao na sporazum i tada sud ima diskrecijsku ovlast odlučiti treba li okrivljeniku izreći kaznu prema sporazumu koji je odbio, kaznu na kakvu je i osuđen ili nešto između. U situaciji kada se okrivljeniku sporazumom nudila optužba za blaža kaznena djela, tada bi valjalo naložiti državnom odvjetniku ponovno “otvaranje” pregovora.

Dakle iako je u američkom pravnom sustavu široko rasprostranjen institucionalizirani *plea bargaining*, koji pruža predvidljivost kazne s obzirom na postojanje Smjernica za izricanje kazne, takav sustav odmjeravanja kazne zatvora također je podložan kritici struke, a kako okružni sudac John L. Kane koji sudi u Coloradu, ističe: “Odmjeravanje kazne ne bi nikad smjelo biti lako. Nikad ne bi smjelo biti tajnovito, niti bi smjelo biti mehaničko, tj. rezultat slijepog slijeđenja određene matrice. Posao suca je da objedini i uskladi paralelne priče osoba koje su bile uključene u događaje povezane s kaznenim djelom i da to učini s posebnom namjerom neisključivanja. Tako definiran posao suca krajnje je protivan duhu Smjernica za izricanje kazne kada je njihova primjena obvezna. Ako se doista sada od suca zahtijeva da poštujući presedan Vrhovnog suda¹⁴ nikad ne odredi kaznu u koju ne vjeruje, onda će izgledi da nedužna osoba prizna krivnju i bude kažnjena biti drastično smanjeni.”¹⁵

13 Broj 10–209 (raspravljeno 31. listopada 2011., odlučeno 21. ožujka 2012.).

14 Više o tome: odluka Vrhovnog suda u predmetu *United States v. Booker*, 2005.

15 URL=<https://www.themarshallproject.org/2014/12/26/plea-bargaining-and-the-innocent#>. Pristupljeno 20. siječnja 2016.

Na navedeno upućuje i primjer iz sudske prakse u predmetu protiv okrivljenog Billa Wintersa, 54-godišnjeg muškarca, koji je ušao u nezaključani ured onkologa i iz ladice stola ukrao kutiju slatkiša te je optužen za neovlašteni ulazak u poslovne prostorije. Osuđen je na doživotnu kaznu zatvora bez mogućnosti pomilovanja zbog izvoda iz kaznene evidencije koji se odnosio na nenasilna kaznena djela (u dva navrata posjedovanje droge i četiri obične krađe), a primjenom Smjernica za izricanje kazne. Treći okružni prizivni sud države Louisiane u svojoj odluci je naveo: "Država tvrdi da zbog okrivljenikova statusa višestrukog specijalnog povratnika, zakon nalaže kaznu doživotnog zatvora, kao minimalnu kaznu bez mogućnosti uvjetovane kazne, uvjetnog otpusta i ublažavanja kazne. Slažemo se."¹⁶ To nije neuobičajen slučaj iz američke sudske prakse, da se doživotnom kaznom zatvora kažnjavaju osobe zbog počinjenja nenasilnih kaznenih djela, iako motivirana siromaštvom, duševnom bolešću ili ovisnošću o opojnim drogama a zbog prethodne višestruke osuđivanosti pa i zbog blažih nenasilnih kaznenih djela,¹⁷ a što ukazuje da okolnosti prethodne osuđivanosti te težine djela, kao jedine smjernice za odmjeravanje kazne, ne osiguraju pravedno odmjerenu kaznu razmjernu stupnju krivnje i osobi okrivljenika.

¹⁶ Court of Appeal of Louisiana, Third Circuit, State of Louisiana, State v. Bill Eric Winters, Nos. 11-581, 12-205, 13-303, Decided: July 24, 2013.

¹⁷ Podaci američkog Civil liberties uniona, više o tome: www.aclu.org.

SENTENCING TABLE
(in months of imprisonment)

Offense Level	Criminal History Category (Criminal History Points)					
	I (0 or 1)	II (2 or 3)	III (4, 5, 6)	IV (7, 8, 9)	V (10, 11, 12)	VI (13 or more)
1	0-6	0-6	0-6	0-6	0-6	0-6
2	0-6	0-6	0-6	0-6	0-6	1-7
3	0-6	0-6	0-6	0-6	2-8	3-9
4	0-6	0-6	0-6	2-8	4-10	6-12
5	0-6	0-6	1-7	4-10	6-12	9-15
6	0-6	1-7	2-8	6-12	9-15	12-18
7	0-6	2-8	4-10	8-14	12-18	15-21
8	0-6	4-10	6-12	10-16	15-21	18-24
9	4-10	6-12	8-14	12-18	18-24	21-27
10	6-12	8-14	10-16	15-21	21-27	24-30
11	8-14	10-16	12-18	18-24	24-30	27-33
12	10-16	12-18	15-21	21-27	27-33	30-37
13	12-18	15-21	18-24	24-30	30-37	33-41
14	15-21	18-24	21-27	27-33	33-41	37-46
15	18-24	21-27	24-30	30-37	37-46	41-51
16	21-27	24-30	27-33	33-41	41-51	46-57
17	24-30	27-33	30-37	37-46	46-57	51-63
18	27-33	30-37	33-41	41-51	51-63	57-71
19	30-37	33-41	37-46	46-57	57-71	63-78
20	33-41	37-46	41-51	51-63	63-78	70-87
21	37-46	41-51	46-57	57-71	70-87	77-96
22	41-51	46-57	51-63	63-78	77-96	84-105
23	46-57	51-63	57-71	70-87	84-105	92-115
24	51-63	57-71	63-78	77-96	92-115	100-125
25	57-71	63-78	70-87	84-105	100-125	110-137
26	63-78	70-87	78-97	92-115	110-137	120-150
27	70-87	78-97	87-108	100-125	120-150	130-162
28	78-97	87-108	97-121	110-137	130-162	140-175
29	87-108	97-121	108-135	121-151	140-175	151-188
30	97-121	108-135	121-151	135-168	151-188	168-210
31	108-135	121-151	135-168	151-188	168-210	188-235
32	121-151	135-168	151-188	168-210	188-235	210-262
33	135-168	151-188	168-210	188-235	210-262	235-293
34	151-188	168-210	188-235	210-262	235-293	262-327
35	168-210	188-235	210-262	235-293	262-327	292-365
36	188-235	210-262	235-293	262-327	292-365	324-405
37	210-262	235-293	262-327	292-365	324-405	360-life
38	235-293	262-327	292-365	324-405	360-life	360-life
39	262-327	292-365	324-405	360-life	360-life	360-life
40	292-365	324-405	360-life	360-life	360-life	360-life
41	324-405	360-life	360-life	360-life	360-life	360-life
42	360-life	360-life	360-life	360-life	360-life	360-life
43	life	life	life	life	life	life

November 1, 2012

Slika 1. Tablica Smjernica za izricanje kazni.

2.2. FRANCUSKA

Zakonik o kaznenom postupku od 9. ožujka 2004. godine donosi suštinsku i temeljitu reformu francuskog kaznenog postupka,¹⁸ a jedna od osnovnih promjena je i uvođenje sporazuma između okrivljenika i državnog odvjetnika.

Francusko kazneno zakonodavstvo razlikuje tri vrste kažnjivih djela, ovisno o njihovoj težini, propisanoj kazni i sudskoj nadležnosti, i to: *contraventions*, *delits* i *crimes*. Za *contraventions* nisu zapriječene kazne zatvora, za *delits* su zapriječene kazne zatvora od dva mjeseca do deset godina, a za *crimes* su zapriječene gornje kazne zatvora od 15 godina do doživotnog zatvora.

Sporazumijevanje je u Francuskoj regulirano odredbama 495.–7. do 495.–16. Zakonika o kaznenom postupku koje su i više puta mijenjane,¹⁹ a upravo je u tijeku postupak nove izmjene.

Mogućnost sklapanja sporazuma ima svoja ograničenja ovisno o vrsti kaznenog djela i zapriječenoj kazni (članak 495.–7. Zakonika o kaznenom postupku). Prije izmjene Zakonika 2011. godine,²⁰ sporazum se mogao sklapati samo u odnosu na kaznena djela za koja je bila zapriječena kazna zatvora u trajanju do pet godina. Tom izmjenom 2011. godine ukinuta je vremenska granica kazne zatvora u trajanju do pet godina i zamijenjena općim limitom za *delits* do deset godina, međutim, ograničenja su određena s obzirom na vrstu kaznenih djela za koja se ne može sklapati sporazum i ti izuzeci su propisani u članku 495.–16. Zakonika o kaznenom postupku (umišljajni ili nehajni napad na fizički integritet ili pak seksualna agresija uz zapriječenu kaznu iznad pet godina zatvora).

Ostala su vrijediti otprije određena isključenja mogućnosti sklapanja sporazuma: za djela koja su počinile maloljetne osobe (ispod osamnaest godina), djela počinjenja preko tiska, ubojstvo iz nehaja, politička djela ili djela čije procesuiranje je predviđeno posebnim zakonom.

Dakle osim naprijed navedenih iznimki, za sva djela koja prema naprijed opisanoj podjeli predstavljaju *delits* državni odvjetnik može, po službenoj dužnosti ili na zahtjev okrivljenika ili njegova odvjetnika ili istražnog suca kada postoji istraga,²¹ pokrenuti sporazumijevanje uz prethodno priznanje krivnje od strane okrivljenika.

Pri aktualnoj situaciji državni odvjetnik može predložiti okrivljeniku jednu ili više glavnih i sporednih kazni pri čemu odredba članka 495.–8. Zakonika o kaznenom postupku, pri izboru vrste i visine kazne, upućuje državnog odvjetnika da postupi u skladu s odredbama članka 130.–1. i 132.–1. Kaznenog zakonika odnosno s propisanom svrhom kažnjavanja u članku 130.–1. koja je zaštita društva, sprječavanje počinjenja novih kaznenih djela, vraćanje socijalne ravnoteže, poštovanje interesa žrtve, kažnjavanje počinitelja kaznenog djela i njegovo ponovno uključivanje u društvo. Osim svrhe kažnjavanja prijedlog kazne mora biti i u skladu s načelom individualizacije kazne ovisno o okolnostima konkretnog kaznenog djela, osobno-

18 Ivičević Karas, E., *O glavnim značajkama reformi suvremenog francuskog kaznenog postupka iz aspekta jačanja procesne uloge državnog odvjetništva*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 17, broj 1, 2010., str. 110.

19 Izmjene: Zakon broj 2005.–847. od 26. srpnja 2005., Zakon broj 2007.–291. od 5 ožujka 2007., Zakon broj 2009.–526. od 12 svibnja 2009., Zakon broj 2011.–1862. od 13. prosinca 2011., Zakon broj 2014.–896. od 15. kolovoza 2014.

20 Zakon broj 2011.–1862. od 13. prosinca 2011.

21 Iako nije izrijekom propisano Zakonikom, u praksi i istražni sudac može inicirati sporazumijevanje stranaka na način da dostavlja spis državnom odvjetniku inicirajući pokretanje postupka sporazumijevanja.

sti okrivljenika te njegovim materijalnim, obiteljskim i socijalnim prilikama (članak 132.–1. Kaznenog zakonika). Međutim, osim ograničenja mogućnosti sklapanja sporazuma ovisno o vrsti kaznenog djela i visine zapriječene kazne, propisano je i ograničenje prijedloga kazne pa tako državni odvjetnik ne može predložiti izricanje kazne zatvora više od godine dana, odnosno više od polovine kazne zapriječene zakonom za konkretno djelo.

U postupku sporazumijevanja okrivljenik mora imati branitelja i to u trenutku davanja izjave državnom odvjetniku da priznaje počinjenje kaznenog djela i da prihvaća predloženu kaznu te može zatražiti rok od deset dana za davanje izjave o prihvaćanju predložene kazne. Sporazum stranaka mora proći postupak homologacije pred sudom, kojem prethodi javno ročište na kojem sud saslušava okrivljenika i branitelja, poziva se i žrtva dok nazočnost državnog odvjetnika nije obvezatna. Na javnom ročištu, a nakon što okrivljenik prizna krivnju i suglasi se s predloženom kaznom, sudac, prije odluke o predloženoj kazni, provjerava činjenično stanje i pravnu kvalifikaciju djela nakon čega ima široke ovlasti odbiti homologaciju predložene kazne. Prije svega zakon propisuje da sudac može odbiti sporazum ako smatra da kazna nije u skladu s okolnostima počinjenog djela ili osobnosti okrivljenika pri čemu njegova ocjena obuhvaća i interese žrtve te interes društva za javnim i transparentnim suđenjem.²² Izvornu odredbu Zakonika o kaznenom postupku koja je propisivala da se homologacija sporazuma odvija pred sudskim vijećem *in camera*, francusko Ustavno vijeće proglasilo je neustavnom, navodeći u odluci broj 2004-492 DC od 2. ožujka 2004 pod točkama 117. i 118. da se javnost samo iznimno može isključiti sa suđenja za kaznena djela za koje se može izreći kazna oduzimanja slobode i to kada posebne okolnosti zahtijevaju tajnost, a sve na temelju članka 6., 8., 9. i 16. Deklaracije o pravima čovjeka i građana iz 1789. godine.²³ Istaknuto je da homologacija ili odbijanje homologacije po predsjedniku Suda Velike nadležnosti/Visokog stupnja koja odluka može voditi i k lišenju slobode okrivljenika od godine dana, a bez postojanja posebnih okolnosti koje bi zahtijevale tajnost, protivne su navedenim ustavnim jamstvima. Posljedica te odluke izmjena je Zakonika o kaznenom postupku od 26. srpnja 2005.²⁴ na način da se potom cijeli postupak provodi na javnoj sjednici pred predsjednikom Suda Velike nadležnosti/Visokog stupnja ili suca kojem on delegira predmet.

Iako je postupak sporazumijevanja nadahnut anglosaksonskim institutom *plea bargaining*, osnovna je razlika u tome da francuski kazneni postupak ne omogućava da se u zamjenu za priznanje krivnje odustaje od pojedinih točaka optužbe ili da se djelo prekvalificira u blaže kazneno djelo.

U prvoj godini primjene sporazuma (2004./2005. godina) sudovi su zaprimili 14.600 sporazuma od čega je sporazum homologiran u 12.000 predmeta pa se u izvještaju Senata za prvu godinu primjene zaključuje da je stopa uspješnosti sporazuma 85%. Godine 2009. već je 77.530 kaznenih predmeta od ukupno 540.564 bilo tretirano kroz sporazumni postupak (što predstavlja 37% više u odnosu na 2008. godinu). Danas taj broj doseže već 90.000 predmeta uz postignuti sporazum od 90%.²⁵

22 Ivičević Karas, E., Puljić, D., *Presuda na temelju sporazuma stranaka u hrvatskom kaznenom procesnom pravu i praksi Županijskog suda u Zagrebu*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 20, broj 2, 2013., str. 841.

23 *Declaration des droits de l'homme et du citoyen* od 26. kolovoza 1789., tekst na stranici <http://www.adressrlr.cndp.fr/uploads/media/00117892608.pdf>. Pristupljeno 11. siječnja 2016.

24 Zakon broj 2005.–847. od 26 srpnja 2005.

25 URL=<http://www.justice.gouv.fr/artpix/1statchiffrescles1020101213.pdf>. Pristupljeno 12. siječnja 2016.

U naprijed citiranom izvještaju Senata u odnosu na učinkovitost sporazuma naglašava se da je motivacija uvođenja sporazuma u francusko kazneno zakonodavstvo brže i ekonomičnije okončanje ponajprije postupaka koji se odnose na blaža kaznena djela, a kako bi sudovi imali više vremena posvetiti se težim i osjetljivim predmetima. Sporazum se tako u praksi najviše koristi kod počinjenja djela upravljanja vozilom pod utjecajem alkohola, odnosno bez vozačke dozvole i osiguranja, te kod imovinskih delikata, a predlaganje te potom i izricanje bezuvjetnih kazni zatvora je rijetko.

Međutim, iako je primjena sporazuma u sudskoj praksi znatno napredovala i svake godine uzimala sve više prostora, od samog početka prati je doktrinalna kontestacija te je zato predložena nova izmjena 2. listopada 2013. koja je prošla prvo čitanje u Senatu 23. siječnja 2014. i u tijeku je zakonodavne procedure.

Važno je primijetiti da se tom izmjenom ponovno predviđa uvođenje vremenskog limita i to od svega tri godine predviđene kazne zatvora za mogućnost primjene sporazuma, ali uz ukidanje ograničenja maksimuma od godine dana, odnosno polovine propisane kazne za predloženu kaznu.

Uz tu važnu okolnost izmjenom se predlaže obvezna nazočnost državnog odvjetnika na sjednici homologacije, mogućnost da nadležni predsjednik Suda Velike nadležnosti odnosno delegirani sudac smanji predloženu kaznu i da se isključi mogućnost istodobnog sazivanja sjednice za homologaciju i rasprave za slučaj da ne dođe do sporazuma.

U prijedlogu izmjene Zakonika se navodi, među ostalim razlozima, i činjenica da američki *plea bargaining* ima za posljedicu osude nevinih ljudi kojih postotak se, prema studijama, penje i na 11%, dok se kao uzrok navodi strah od suđenja i odluke suda zbog čega se prihvaća "ponuđena" kazna. Ovakvi rezultati objašnjavaju se velikom kvantnom razlikom između ponuđene i zapriječene kazne za počinjeno kazneno djelo. Stoga se u prijedlogu navodi da sadašnji prijedlog izmjene Zakonika ima ambiciju moralizirati postupak sporazumijevanja i vratiti okrivljeniku slobodu izbora da prizna činjenično stanje, a za postupak sporazumijevanja problematizira se njegova usuglašenost s člankom 6. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda²⁶ i osnovnim načelima francuskog kaznenog postupka, koji se temelji na rimskom pravu jer se ovlast utvrđivanja krivnje i kazne daje u ruke državnom odvjetniku čime se narušava odvajanje sudačkih ovlasti od državno-odvjetničkih.²⁷

Dakle iz izloženog francuskog modela sporazumijevanja vidljivo je da je uloga suda u odnosu na mogućnost odbijanja sporazuma široka pa i s aspekta predložene kazne koju može odbiti ako smatra da nije prikladna i razmjerna bez propisane vezanosti suda da naknadno, nakon provedenog postupka, ne bi mogao izreći i strožu kaznu od predložene, a sve u cilju ostvarivanja prethodno citirane svrhe kažnjavanja propisane u članku 130.–1. Kaznenog zakonika i načela individualizacije kazne propisanog u članku 132.–1. Kaznenog zakonika. Takvim modelom nedostaci sporazuma koji se odnose na ograničavanje uloge suda u stvaranju kaznenopravne politike, otklonjeni su i ne svode sud samo na "bilježničku" provjeru stranačkih dispozicija.

²⁶ MU 18/1997, 6/1999, 14/2002, 13/2003, 9/2005, 1/2006, 2/2010.

²⁷ Prijedlog Zakona broj 13, Senat, redovna sjednica 2013.–2014., registrirana kod predsjednika Senata 2. listopada 2013., memorandum s objašnjenjima.

2.3. NJEMAČKA

Sporazum stranaka u Njemačkoj pretpostavlja pregovore između suda, državnog odvjetništva i okrivljenika, nakon kojih sud okrivljeniku, u slučaju priznanja, određuje visinu ili okvir kazne, a zakonski je uređen tek Zakonom koji regulira sporazum o kaznenom postupku iz 2009. godine,²⁸ kojim zakonom je zakonodavac nastojao integrirati sporazum stranaka u sustav kaznenog pravosuđa koji je na snazi.

Zakonom o sporazumu stranaka uvedene su nove odredbe u članak 257.c Zakona o kaznenom postupku (dalje u tekstu: Zakon),²⁹ ali su mijenjane i druge odredbe Zakona o kaznenom postupku, a radi njihova usuglašavanja s novim institutom. Člankom 257.c. Zakona o kaznenom postupku propisano je da se sud može u "prikladnim slučajevima" (iako Zakon ne navodi koji bi bili prikladni slučajevi) dogovoriti sa strankama o daljnjem tijeku i okončanju postupka, pri čemu ga izriječom ne oslobađa obveze iz članka 244. stavak 2. Zakona, koji propisuje obvezu suda da u cilju utvrđivanja istine procjenjuje dokaze o svim odlučnim činjenicama. Nadalje, Zakon ne propisuje izriječom ograničenja ovisno o stadiju postupka za ulazak u pregovore između suda i stranaka.

Propisano je i da predmet sporazuma mogu biti samo pravne posljedice, sadržaj presude i pripadajuća rješenja, ostale procesne mjere u dotičnom postupku, procesno ponašanje sudionika u postupku te da sastavni dio sporazuma treba biti priznanje, dok proglašenje krivim, odgojne mjere i sigurnosne mjere ne smiju biti predmet sporazuma. Nadalje, sud je taj koji obznamljuje koji bi sadržaj sporazum mogao imati, a nakon slobodne procjene svih okolnosti slučaja i sagledavanja općih postavki za određivanje kazne, sud može navesti gornju i donju granicu kazne, na što sudionici u postupku mogu iznijeti svoj stav. Sporazum nastaje u onom trenutku kada se okrivljenik i državno odvjetništvo suglase s prijedlogom suda, a sud prestaje biti vezan uz sporazum ako se previde pravno ili činjenično važne okolnosti ili ako se pojave nove okolnosti, pa sud zaključi da predviđeni zakonski okvir više nije primjeren ni za počinjeno djelo ni za odmjerenu kaznu. Isto vrijedi ako daljnje procesno ponašanje okrivljenika ne odgovara ponašanju na kojem se temeljila procjena suda. Priznanjem okrivljenika u tom se slučaju ne smije koristiti. Sud o svakom odstupanju od sporazuma mora odmah obavijestiti stranke, a okrivljenika se treba poučiti o pretpostavkama i posljedicama odstupanja suda od prognoziranog ishoda. Sukladno odredbi članka 35.a Zakona o kaznenom postupku protiv presude na temelju sporazuma okrivljenik ima pravo na korištenje svih pravnih lijekova, na što okrivljenik mora biti poučen. Prema članku 243. Zakona o kaznenom postupku propisano je da se na glavnoj raspravi treba iznijeti je li se prije ili u tijeku postupka razmatrala mogućnost postizanja sporazuma te ako jest, koji je bio njezin sadržaj, a što mora biti zapisnički evidentirano u skladu s člankom 273. stavak 1.a Zakona. Također, odredbom članka 267. Zakona propisano je da ako je presudi prethodio sporazum to mora biti navedeno u pisanom obrazloženju presude. Člankom 302. Zakona propisano je da nije dopušteno odricanje od podnošenja pravnog lijeka na presudu na temelju sporazuma stranaka.

28 Bundesanzeiger broj 49/2009 od 3. kolovoza 2009.

29 URL=<http://www.gesetze-im-Internet.de/englisch>. Pristupljeno 31. siječnja 2016.

Dakle, iz prikazanih odredbi njemačkog Zakona vidljivo je da je sud aktivni sudionik sporazumijevanja, no postavlja se pitanje je li zakonodavac time doveo u pitanje ulogu suda kao objektivnog i nepristranog "tražitelja materijalne istine" slobodnog od ikakva izvanjskog utjecaja propisujući mu istodobno ulogu "partnera u pregovorima sa strankama".³⁰ Isto tako, iz istih odredbi proizlazi da ne postoji ograničenje kako u odnosu na vrstu djela i osobu počinitelja koji mogu biti predmetom sporazumijevanja, tako ni u odnosu na stadij postupka. Nadalje, nije dopušteno državnom odvjetniku odustajanje od pojedinih točaka optužnice, niti je dopuštena izmjena pravne kvalifikacije djela u zamjenu za postizanje sporazuma.

Primjena Zakona koji regulira sporazum u kaznenom postupku i izmjena njemačkog Zakona o kaznenom postupku imala je za posljedicu podnošenje velikog broja ustavnih tužbi, slijedom čega je Senat Saveznog ustavnog suda³¹ (dalje: BVerfG) nakon usmene rasprave i preispitivanja predmetnih propisa i sudske prakse, donio Odluku Drugog senata BVerfG-a od 19. ožujka 2013.³² u kojoj su iznesena ustavnosudska mjerila koja bi trebala biti polazište tumačenja i primjene procesnih odredbi sporazuma stranaka u njemačkom zakonodavstvu.

U svojoj odluci BVerfG istaknuo je ustavna načela³³ koja mogu biti narušena sporazumom stranaka u kaznenom postupku.³⁴ Ponajprije je istaknuto načelo krivnje i krivnji primjerene kazne (*nulla poena sine culpa*) kojim se teži utvrđivanju istinitog činjeničnog stanja u kaznenom postupku kao nezaobilaznom temelju za utvrđivanje kaznene odgovornosti u pojedinačnim slučajevima, bez čega je nemoguće primijeniti načelo krivnje. Kazna koja je u skladu s načelom ljudskog dostojanstva i stvarno opravdana samo ako je kažnjena osoba uistinu počinila djelo koje joj se stavlja na teret, jedino u tom slučaju legitimnim čini državnu intervenciju kažnjavanjem. Istaknuto je da se pri određivanju kazne trebaju uzeti u obzir specifične okolnosti pojedinačnog slučaja te shodno tomu utvrditi pravedan omjer između težine počinjenog djela i krivnje počinitelja, pa stoga primjena navedenog ustavnog načela, kojim se mjera kazne izričito veže za krivnju počinitelja, zabranjuje neprimjereno visoke ili niske kazne, jer se kazna određuje kao "pravedna ravnoteža krivnji", a što pruža najbolje jamstvo pravednosti, čak i ako zbog toga izostane željeni učinak skraćivanja postupka na temelju priznanja. Naglašeno je da zbog istog razloga u Njemačkoj ne može postojati jedan kontradiktorno konstruirani model i "dogovorena istina".

Drugo načelo koje se spominje načelo je pravne države s istaknutom ustavnom obvezom države da jamči dobro djelovanje kaznenog sudstva, a što obuhvaća njezinu dužnost da osigura provedbu pokrenutog postupka i izvršenje pravomoćno izrečene kazne, bez čega nije moguće ostvarenje pravde, uz isticanje da se pravna država može ostvariti samo ako je osigurano da će počinitelju biti suđeno te da će mu biti određena pravedna kazna u okviru važećeg zakona. Navedeno je da se kazneno pravo obvezuje na jednako postupanje prema svim počiniteljima

30 Tomičić, Z., Novokmet, A., *op. cit.* u bilj. 4., str. 169.

31 Bundesverfassungsgericht, a uobičajeno se koristi kratica BVerfG.

32 Detaljnije o odluci: Plea Bargaining: BVerfG, 2 BvR 2628/10 (Mar. 19, 2013), Press Release, No. 17/2013, Federal Constitutional Court i Legal Regulation of Plea Bargaining Is Constitutional – Informal Agreements Are Impermissible (Mar. 19, 2013), <http://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/EN/2013/bvg13-017.html?nn=5404690>. Pristupljeno 8. siječnja 2016.

33 Ustav (Grundgesetz) je donesen 23. svibnja 1949., a njegov sadržaj je dostupan na stranici <https://www.bundestag.de/grundgesetz>. Pristupljeno 8. siječnja 2016.

34 Kessal-Wulf, S., *op. cit.* u bilj. 5., str. 10.–13.

koji podliježu njegovoj primjeni te se samo se na taj način ostvaruje njegova funkcija uspostave pravnog mira, dok država niti može niti smije, osim kad je riječ o amnestiji, od toga odustati prema vlastitu nahođenju jer je jedan od zahtjeva pravne države pravo okrivljenika na jednako postupanje u kaznenom postupku te obveza države da štiti sigurnost svojih građana i njihovo povjerenje u funkcioniranje državnih institucija.

Savezni ustavni sud u odluci je naveo da je okrivljenik više od pukog objekta kaznenog postupka, da ima pravo na pravičan postupak, a koje pravo okrivljeniku jamči da će svoja prava u postupku moći ostvariti na primjeren način, s dostatnim procesnim pravima i mogućnostima da se na odgovarajući način brani od optužbe za djelo koje mu se stavlja na teret u što ulazi i odnos s braniteljem, jer kaznenopravni sustav, koji ispunjava zahtjeve pravne države, mora osigurati i to da branitelj ne podlegne izazovima (npr. stjecanju brze zarade zahvaljujući brzom rješavanju slučaja uz nagodbu), čime bi se narušio odnos povjerenja između okrivljenika i branitelja te kao posljedica toga obezvrijedilo pravo okrivljenika na djelotvornu obranu.

Također je istaknuto da načelo *nemo tenetur*³⁵ omogućava okrivljeniku da bez prisile odgovorno odluči o tome želi li i u kojoj mjeri sudjelovati u postupku, osobito o tomu želi li koristiti slobodu davanja iskaza, dok sporazum povećava opasnost od toga da okrivljenik pokaže spremnost na lažno priznanje, osobito ako je veća razlika između kazne predviđene uz priznanje i kazne predviđene bez priznanja te ako postoji mogućnost uvjetne kazne.

Napokon, u tom kontekstu odluka BVerfG-a spominje i ustavnopravnu pretpostavku nedužnosti te navodi da pokretanjem postupka sud potvrđuje samo sumnju o počinjenju djela, a tijekom postupka nudi se mogućnost razjašnjenja te sumnje. Ističe se da je sud obvezan tijekom glavne rasprave polaziti od pretpostavke da je okrivljenik nedužan sve dok se ne dokaže krivnja, pa uđe li sud prije ili na početku glavne rasprave u pregovore koji vode prema sporazumu stranaka, tada polazi od pretpostavke da je okrivljenik načelno kriv, ali da mu se to ne može jednostavno dokazati.

Dakle sporazum stranaka, tzv. *der Deal*, u Njemačkoj je sporan u pravno-političkom smislu, zbog stava da priroda kaznenog postupka nije otvorena prema nagodbama te da nije dopuštena dispozicija s pravom države na kažnjavanje. Potreba donošenja ustavnopravnih mjerila koja se trebaju poštovati pri sporazumijevanju u kaznenom postupku, pokazuje da su u praksi njemačkog kaznenog sudovanja nastupili problemi u primjeni članka 257.c njemačkog Zakona o kaznenom postupku, unatoč zakonskoj regulaciji sporazumijevanja Zakonom iz 2009. godine, a koji su zaprijetili kršenju ustavnih načela u postupku sporazumijevanja stranaka. Odluka BVerfG-a, stoga, apelira i na zakonodavca, da pažljivo prati razvoj situacije, pa nastavi li se sudska praksa u znatnoj mjeri suprotstavljati zakonskoj regulaciji, zakonodavac će morati intervenirati, pa čak i potpunom zabranom sporazuma jer bi u protivnom nastupilo stanje protivno Ustavu.³⁶

35 *Nemo tenetur se ipso accusare* – Nitko nije dužan optuživati samoga sebe.

36 Kessal-Wulf, S., *op. cit.* u bilj. 5., str. 9.–10.

2.4. ITALIJA

Nakon donošenja Ustava 1948. godine³⁷ Zakon o kaznenom postupku iz 1930. (*Codice RO-CCO*) nije više osiguravao zaštitu ljudskih prava koja su uspostavljena novim Ustavom te se zato pristupilo njegovim izmjenama koje nisu bile uspješne sve do donošenja Zakona o kaznenom postupku koji je stupio na snagu 24. listopada 1989. godine. Taj Zakon donosi velike promjene u kaznenopravnom sustavu Italije usmjerene na ubrzanje i učinkovitost kaznenog postupka,³⁸ a u odnosu na dispozicije stranaka može se izdvojiti sporazum stranaka o vrsti postupka: skraćeno suđenje (*giudizio abbreviato*), kazneni nalog (*decreto penale*) i primjena kazne na zahtjev stranaka (*l'applicazione della pena su richiesta delle parti*). I talijanski model sporazumijevanja stranaka o kazni neformalno nazvan *patteggiamento* nadahnut je američkim *plea bargainingom* uz razliku što državni odvjetnik ne može odustati od kaznenog progona s obzirom na pojedine točke optužnice niti može prekvalificirati pojedine točke optužnice ako bi do njih došlo samo temeljem pregovora između stranaka, bez realne podloge u činjeničnom supstratu.³⁹

Institut primjene kazne na zahtjev reguliran je u knjizi VI., naziva Posebni postupci, odredbama od 444. do 448. Zakona o kaznenom postupku i može se primijeniti u dva slučaja, koji se razlikuju ovisno o vrsti kaznenih djela i osobi počinitelja. Zahtjev sudu mogu podnijeti ili okrivljenik ili državni odvjetnik, uz suglasnost druge strane ili stranke zajedno. Zahtjev se može podnijeti za kaznena djela za koja kazna zatvora umanjena za jednu trećinu ne prelazi pet godina. Međutim, isključena su od primjene taksativno navedena kaznena djela (npr. prodaja ili proizvodnja pornografskog materijala), kao i određene karakteristike okrivljenika (npr. višestruki povratnik), ako kazna prelazi dvije godine

Nakon primitka zahtjeva koji ispunjava prethodno navedene uvjete, sud je u tom slučaju, ako je zaključio da ne postoje razlozi za oslobodjenje iz članka 129. Zakona o kaznenom postupku,⁴⁰ dužan utvrditi ispravnost pravne kvalifikacije djela kao i prikladnost predložene kazne s obzirom na otegotne i olakotne okolnosti konkretnog slučaja. Ako navedeno ocjeni pozitivnim, tada donosi presudu na zahtjev stranaka kojom izriče kaznu prema njihovu prijedlogu. Dakle sud nije ovlašten mijenjati zahtjev za primjenu kazne, nego ga može prihvatiti i izreći predloženu kaznu ili odbiti taj zahtjev, ocijeni li kaznu neprikladnom. Propisivanje ovlasti suda da ispituje prikladnost, s obzirom na okolnosti konkretnog slučaja, kazne koju su zatražile stranke, posljedica je izmjene Zakona zbog odluke Ustavnog suda broj 313. iz lipnja 1990. Naime, prije te izmjene Zakona o kaznenom postupku od 16. prosinca 1999. sud je bio dužan ocjenjivati samo legitimitet zahtjeva i postojanje razloga iz članka 129. Zakona o kaznenom postupku, što je Ustavni sud proglasio neustavnim jer krši 101. ustavnu odredbu koja glasi da su suci podređeni samo zakonu,⁴¹ dakle i odredbama članka 132. i 133. Kaznenog za-

37 URL=<https://www.senato.it/documenti/repository/istituzione/costituzione.pdf>. Pristupljeno 8. siječnja 2016.

38 Više o tome: Pizzi, Wiliam T., Montagna, M., *The battle to establish an adversarial trial system in Italy*, Michigan Journal of International Law, Vol. 25:429, str. 430.

39 Krstulović, A., *Primjena kazne na zahtjev stranaka kao mehanizam konsenzualnog stranačkog upravljanja postupkom u talijanskom kaznenom procesnom pravu*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 9, broj 2, 2002, str. 377.

40 Postojanje činjenica iz kojih se vidi da djelo nije počinjeno ili da ga nije počinio okrivljenik, da djelo nije određeno zakonom kao kazneno djelo, da je nastupila zastara ili da nedostaje neka od pretpostavki za vođenje postupka.

41 *I giudici sono soggetti soltanto alla legge.*

kona koje propisuju diskrecijsku obvezu suda da procjenjuje prikladnost kazne u pojedinačnim slučajevima te zato ne može biti vezan isključivo stranačkim izborom kazne.⁴²

Utvrđi li sud kako nisu ispunjeni zakonom propisani uvjeti legitimnosti zahtjeva ili da kazna nije prikladna, naredbom odbija zahtjev stranaka i zakazuje raspravu bez koje ne može izreći kaznu drukčije od predložene po strankama.

Dakle iz izloženog talijanskog modela sporazumijevanja zaključuje se da je on predviđen za blaža kaznena djela s obzirom na to da je propisano ograničenja prema visini zapriječene kazne ili osobi okrivljenika, dok sud ima mogućnost odbiti sporazum stranaka ako smatra da predložena kazna nije primjerena i razmjerna okolnostima konkretnog slučaja pri čemu, tijekom daljnjeg postupka i presuđenja, može izreći kaznu blažu ali i strožu od predložene po strankama.

2.5. SLOVENIJA

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku iz 2011. godine⁴³ uveden je u slovensko kazneno zakonodavstvo sporazum koji je reguliran odredbama članka od 450.a do 450.č u Glavi XXVI. Zakona o kaznenom postupku naziva "Sporazum o priznavanju krivnje".

Sporazum se sklapa na prijedlog državnog odvjetnika u pisanu obliku između okrivljenika i državnog odvjetnika pri čemu okrivljenik mora imati branitelja. Sklapanje sporazuma dopušteno je za sva kaznena djela, s time da odredba članka 450.b Zakona o kaznenom postupku isključuje mogućnost sporazumijevanja o pravnoj kvalifikaciji djela, sigurnosnim mjerama i visini protupravno stečene imovinske koristi koja se mora oduzeti okrivljeniku.

Sporazum predlaže državni odvjetnik prije početka kaznenog postupka ako postoji osnovana sumnja da je osumnjičeni počinio kazneno djelo koje će biti predmet postupka. U tom slučaju, državni odvjetnik u pisanu obliku obavještava osumnjičenika o opisu i pravnoj kvalifikaciji kaznenog djela koje je predmet sporazuma. Nakon što državni odvjetnik dostavi prijedlog, stranke mogu pregovarati o uvjetima priznanja krivnje za kazneno djelo te o sadržaju sporazuma. Postignu li stanke sporazum, on se mora sastaviti u pisanu obliku i dostaviti sudu zajedno s optužnicom ili optužnim prijedlogom, a najkasnije do početka glavne rasprave.

Sporazum o priznavanju krivnje sadrži sporazum o kazni ili mjeri upozorenja i o načinu izvršavanja kazne, odustanak državnog odvjetnika od kaznenog progona za kaznena djela koja nisu obuhvaćena priznanjem, o troškovima kaznenog postupka i o ispunjenju drugih obveza. Sporazum o vrsti i visini kazne mora biti u granicama propisanim za to kazneno djelo, dok se ublažavanje kazne može predložiti samo pod uvjetima i u granicama propisanim Kaznenim zakonom. Isto tako, mjere upozorenja moraju sadržavati sve sastojke koje su prema odredbama Kaznenog zakona propisane za izricanje takvih sankcija. Eventualni odustanak državnog

42 Van Cleave, Rachel A., *An Offer You Can't Refuse? Punishment Without Trial in Italy and the United States: The Search for Truth and an Efficient Criminal Justice System*, Emory International Law Review, vol. 11, 1997., str. 446.

43 Službeni list RS broj 91/2011 od 14. studenoga 2011.

odvjetnika od kaznenog progona za kaznena djela koja nisu obuhvaćena sporazumom mora pratiti priložena suglasnost oštećenika i ta djela moraju u sporazumu biti precizno opisana uz navođenje njihove pravne kvalifikacije. Sukladno članku 162. stavku 1. i 2. Zakona o kaznenom postupku, državni odvjetnik može odustati od kaznenih djela za koje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine te pod određenim uvjetima i za kazne na djela za koja je propisana kazna zatvora do pet godina. Nadalje, sporazumom se okrivljenik može obvezati da će oštećeniku, najkasnije do podnošenja sporazuma sudu, namiriti štetu ili platiti obvezu uzdržavanja ili ispuniti kakvu drugu obvezu propisanu Kaznenim zakonom.

O prihvatanju sporazuma odlučuje sud na javnom ročištu, a javnost se može isključiti samo pod uvjetima i u skladu s postupkom koji se primjenjuje na isključenje javnosti s glavne rasprave. Na ročištu sud procjenjuje je li sporazum sklopljen i sastavljen u skladu s relevantnim odredbama Zakona o kaznenom postupku⁴⁴ kao i je li okrivljenik pri priznanju krivnje razumio prirodu i posljedice svojeg priznanja, je li priznanje dano dobrovoljno te je li priznanje potpuno i u skladu s drugim dokazima u spisu.

Ako sud utvrdi da nisu ispunjeni prethodno navedeni uvjeti ili da okrivljenik nije ispunio posebne obveze uvjetovane sporazumom, odbit će sporazum i nastaviti postupak kao da se okrivljenik očitovao da se ne smatra krivim. Ako sud utvrdi da su svi uvjeti ispunjeni, usvojit će sporazum o priznanju krivnje i nastaviti postupak u skladu s odredbom 285.c Zakona o kaznenom postupku koja regulira održavanje ročišta nakon izjave okrivljenika da se smatra krivim za optužbu. Prema toj odredbi, sud će u dokaznom postupku provesti samo dokaze koji se odnose na izricanje kaznenih sankcija i okrivljenik se poziva izjasniti o svim okolnostima koje su relevantne za izricanje kaznenopravnih sankcija. Pri donošenju osuđujuće presude, sud ne može okrivljeniku izreći sankciju strožu od one predložene po državnom odvjetniku u sporazumu.

Na takvu presudu stranke mogu uložiti žalbu zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka i zbog povrede Kaznenog zakona. Na odluku o kaznenoj sankciji mogu se žaliti samo ako sud nije izrekao sankciju kakva je predložena u sporazumu dok se stranke ne mogu žaliti zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

Dakle iz opisanog sporazuma prema odredbama Zakona o kaznenom postupku Republike Slovenije, a u odnosu na ovlasti i postupanje suda, zaključuje se da sud nije oslobođen obveze provođenja dokaznog postupka i ispitivanja okrivljenika na okolnosti koje su bitne za odmjeravanje kazne pri čemu je, kod odluke o izricanju kazne, ograničen gornjom granicom kazne predložene po državnome odvjetniku. Osim toga, sud je dužan, pri donošenju odluke o prihvatanju sporazuma, utvrditi je li okrivljenikovo priznanje sukladno drugim provedenim dokazima, a u skladu s načelom traženja materijalne istine. Tako je Vrhovni suda Republike Slovenije u svojoj odluci I Ips 60778/2011-213 od 12. prosinca 2013. naveo da priznanje krivnje omogućuje pojednostavnjeni postupak za utvrđivanje pravno relevantnih činjenica, ali ne isključuje kontrolu suda nad njihovim postojanjem. Nadalje, slovenski model sporazuma omogućuje državnom odvjetniku odustajanje od optužbi za pojedina kaznena djela "u zamjenu" za priznanje okrivljenika drugih kaznenih djela te u tom slučaju državni odvjetnik nije ograničen brojem kaznenih djela iz članka 162. stavka 1. i 2. Zakona o kaznenom postupku, od kojih može odustati u pregovaranju s okrivljenikom, osim obveze da ih mora detaljno opisati

44 Članci 450.a, 450.b i 450.c Zakona o kaznenom postupku.

u sporazumu. Međutim, iako je odustajanje dio sporazuma, u tom dijelu sud nema ovlaštenje odbiti sporazum, nego ocjenjuje valjanost sporazumu samo u odnosu na kaznena djela za koja je okrivljenik priznao krivnju.

Prema podacima statističkog ureda Republike Slovenije, izmjene i dopune Zakona o kaznenom postupku, koji je stupio na snagu u svibnju 2012. godine, u 2013. doveo je do velikog porasta broja osuđujućih presuda (34% u odnosu na prethodnu godinu)⁴⁵ što je posljedica mogućnosti provođenja pojednostavnjenog oblika kaznenog postupka preko sporazuma o priznanju krivnje.

Uvođenje sporazuma u slovensko kazneno zakonodavstvo izazvalo je rasprave opravdava li ekonomičnost i ubrzanje kaznenog postupka, što su istaknute kao njegove glavne prednosti, uvođenje instituta anglosaksonskog prava u kontinentalni pravni sustav s pretežito inkvizitornim kaznenim postupkom, a koji problem je u stručnoj literaturi⁴⁶ opisan riječima da je za kontinentalnog odvjetnika neprihvatljiva pomisao da se u kaznenim stvarima može pregovarati o istini koja je nedodirljiva jezgra kontinentalnih kaznenih postupaka i zato je ideja o mešetarenju njome posve strana. Naime, sporazumijevanje u okviru *plea bargaininga* ne temelji se na onome što se doista dogodilo nego na dotad prikupljenim dokazima i iz njih dobivenoj vjerojatnosti pobjede jedne strane u postupku pred sudom.

3. SPORAZUM STRANAKA U HRVATSKOM ZAKONODAVSTVU

3.1. DE LEGE LATA

Donošenje presude na temelju sporazuma stranaka obuhvaćeno je Glavom XIX. Zakona o kaznenom postupku⁴⁷ (dalje: Zakon) naziva Optuživanje,⁴⁸ i to člancima od 361. do 364. Zakona, koji reguliraju donošenje presude na temelju sporazuma stranaka te člancima od 359. do 361. Zakona koji reguliraju očitovanje okrivljenika o krivnji i sporazumijevanje o kazni i drugim mjerama. Presuda na temelju sporazuma stranaka donosi se *in camera* i to na nejavnoj sjednici optužnog vijeća, odnosno na nejavnom pripremnom ročištu.

Postupak pregovaranja može inicirati ili državni odvjetnik ili okrivljenik,⁴⁹ a pregovori se vode u uvjetima priznavanja krivnje i sporazumijevanja o kazni i drugim mjerama iz članka

45 Republika Slovenija, Statistički ured RS, Odločitve tožilstev in sodišč v kazenskih zadevah, Slovenija, 2014., www.stat.si. Pristupljeno 13. siječnja 2016.

46 Tratnik, A., *Važnost prava na branitelja u kaznenom postupku: u praksi ESLJP i Slovenije*, Odvetnik broj 53, listopad 2011., str. 9.

47 Narodne novine broj 152/2008, 76/2009, 80/2011, 91/2012, 143/2012, 56/2013, 145/2013 i 152/2014.

48 Navedena glava Zakona regulira postupak podizanja, sadržaja i predaje optužnice, prethodnog ispitivanja i odgovora na optužnicu, postupka pred optužnim vijećem, odlučivanja o potvrđivanju optužnice, povlačenja i izmjene optužnice, očitovanja okrivljenika o krivnji i sporazumijevanje o kazni i drugim mjerama te upućivanja na suđenje.

49 Članak 38. stavak 2. točka 7. Zakona:

(2) U predmetima kaznenih djela za koja se kazneni postupak pokreće po službenoj dužnosti državni odvjetnik ima ovlast i dužnost:

7) sporazumijevanja s okrivljenikom o priznanju krivnje i kazni i drugim mjerama iz članka 360. stavka 4. točke 3. ovog Zakona, - članak 64. stavak 1. točka 11. Zakona; (1) Okrivljenik ima, u skladu s ovim Zakonom, pravo: 11) sporazumijevati se o kazni i drugim mjerama iz članka 360. stavka 4. točke 3. ovog Zakona.

360. stavka 4. točke 3. Zakona (sporazum o vrsti i mjeri kazne, sudskoj opomeni, uvjetnoj osudi, djelomičnoj uvjetnoj osudi, posebnim obvezama, zaštitnom nadzoru, oduzimanju predmeta te o troškovima postupka), pri čemu okrivljenik tijekom pregovora i potpisivanja izjave za donošenje presude na temelju sporazuma mora imati branitelja. Naime, nakon što stranke postignu sporazum potpisuju izjavu za donošenje presude na temelju sporazuma stranaka, a sadržaj te izjave propisan je člankom 360. stavkom 4. Zakona te sadrži opis kaznenog djela koje je predmet optužbe, izjavu okrivljenika o priznanju krivnje za to kazneno djelo, sporazum o vrsti i mjeri kazne, sudskoj opomeni, uvjetnoj osudi, djelomičnoj uvjetnoj osudi, posebnim obvezama, zaštitnom nadzoru, oduzimanju predmeta te o troškovima postupka, očitovanje okrivljenika o podnesenom imovinskopravnom zahtjevu, izjavu okrivljenika o prihvaćanju prijedloga državnog odvjetnika za izricanje sigurnosne mjere i oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom te potpis stranaka i branitelja. Nakon potpisivanja izjave, državni odvjetnik obavještava o tome žrtvu ili oštećenika, a ako je riječ o kaznenim djelima protiv života i tijela te protiv spolne slobode za koja je propisana kazna zatvora teža od pet godina, državni odvjetnik mora pribaviti suglasnost žrtve za sporazumijevanje.

Potpisanu izjavu stranke predaju vijeću odmah nakon otvaranja sjednice optužnog vijeća, a ako još nisu okončale pregovore, vijeće može odgoditi sjednicu za najviše petnaest dana kako bi stranke okončale pregovore.

Nakon što primi prethodno opisanu izjavu, vijeće je dužno utvrditi jesu li stranke suglasne u odnosu na sadržaj izjave i to unijeti u zapisnik te potom odlučiti o potvrđivanju optužnice (članak 354. stavak 1., članak 355. i članak 356.⁵⁰). Ako utvrdi da je optužnica osnovana odnosno, ukoliko nisu utvrđeni nedostaci iz članaka 355. i 356. Zakona, potvrdit će optužnicu, a potom odlučiti o prihvaćanju izjave za donošenje presude na temelju sporazuma stranaka. Prilikom odlučivanja o prihvaćanju izjave vijeće ocjenjuje je li izjava u skladu s odmjeravanjem kazne propisanim zakonom odnosno je li sporazum inače zakonit. Ako prihvati izjavu, vijeće će optuženiku presudom izreći kaznu ili drugu mjeru iz članka 360. stavka 4. Zakona, koja je predložena izjavom stranaka, iz čega proizlazi da vijeće u tom slučaju ne može izreći drugu vrstu ni visinu kazne ili mjeru od predložene.

Dakle, vijeće neće prihvatiti izjavu za donošenje presude na temelju sporazuma stranaka, ako s obzirom na okolnosti, njezino prihvaćanje nije u skladu s odmjeravanjem kazne propisanim zakonom⁵¹ ili sporazum inače nije zakonit. U navedenim slučajevima vijeće rješenjem

⁵⁰ Vijeće će rješenjem obustaviti kazneni postupak u odnosu na sve ili pojedine točke optužnice ako ustanovi da:

- 1) djelo koje je predmet optužbe nije kazneno djelo, 2) postoje okolnosti koje isključuju okrivljenikovu krivnju,
- 3) nema zahtjeva ovlaštenog tužitelja ili prijedloga, odnosno odobrenja ovlaštene osobe, ako je to po zakonu potrebno, ili da postoje okolnosti koje isključuju kazneni progon, 4) nema dovoljno dokaza da je okrivljenik osnovano sumnjiv za djelo koje je predmet optužbe, odnosno da je proturječje između prikupljenih dokaza očito takvo da bi na raspravi izricanje osuđujuće presude bilo nemoguće.

Članak 356.: Ako vijeće ustanovi da optužnica nije propisno sastavljena (članak 342.) ili da u odnosu na cijelu optužnicu postoje nedostaci u prethodnom postupku ili da činjenični opis djela ne proizlazi iz prije pribavljenih dokaza, ili da je potrebno bolje razjašnjenje stvari, rješenjem vraća optužnicu tužitelju, s obrazloženjem razloga zbog kojih nije potvrđena te radnjama koje je propustio poduzeti.

⁵¹ Odmjeravanje kazne – članak 47. KZ-a/11.

- (1) Pri izboru vrste i mjere kazne sud će, polazeći od stupnja krivnje i svrhe kažnjavanja, ocijeniti sve okolnosti koje utječu da kazna po vrsti i mjeri bude lakša ili teža (olakotne i otegotne okolnosti), a osobito jačinu ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra, pobude iz kojih je kazneno djelo počinjeno, stupanj povrede počiniteljevih dužnosti, način počinjenja i skrivljene učinke kaznenog djela, prijašnji počiniteljev život, njegove osobne i imovinske prilike te njegovo ponašanje nakon počinjenog kaznenog djela, odnos prema žrtvi i trud da naknadi štetu. (2) Visina kazne ne smije prekoračiti stupanj krivnje.

protiv kojeg žalba nije dopuštena odbija izjavu za donošenje presude na temelju sporazuma stranaka. Nakon donošenja rješenja, optužnica se sa spisom predmeta dostavlja predsjedniku vijeća radi određivanja rasprave.

Stranke mogu odustati od izjave do donošenja presude te se tada i izjava i svi ostali podaci koji se na nju odnose izdvajaju rješenjem iz spisa predmeta i predaju sucu istrage te se ne mogu razgledati ni upotrijebiti kao dokaz u kaznenom postupku.

Presuda na temelju sporazuma stranaka može se donijeti i na pripremnom ročištu, kao posljednjem stadiju u kojem stranke mogu predlagati donošenje presude na temelju sporazuma stranaka. Pripremno ročište, kao i sjednica optužnog vijeća, nije javno, a mogu mu biti nazočne samo pozvane osobe i provodi se pred predsjednikom vijeća. Na pripremno ročište odgovarajuće se primjenjuju odredbe o raspravi, međutim, ako predsjednik vijeća zaprimi izjavu za donošenje presude na temelju sporazuma stranaka iz članka 360. stavka 3. Zakona, postupit će na način propisan člancima od 361. do 363. Zakona. Prije izlaganja optužbe stranke će izvijestiti predsjednika vijeća o sadržaju izjave iz članka 360. stavka 3. Zakona za sve ili pojedine točke optužbe. Predsjednik vijeća u zapisnik će unijeti izjavu stranaka te postupiti prema članku od 361. do 364. Zakona. Ako su se stranke sporazumjele o dijelu optužnice, postupak će se za ta djela razdvojiti sukladno članku 26. Zakona. Za preostali dio optužnice provest će se pripremno ročište (članak 374. Zakona).

Presuda na temelju sporazuma stranaka mora imati sadržaj iz članka 455. Zakona, odmah se objavljuje i dostavlja strankama u roku od osam dana od objave. U obrazloženju se navodi izjava na temelju koje je donesena presuda. Presuda mora odgovarati sadržaju izjave iz članka 360. stavak 4. Zakona, a u izreci o troškovima kaznenog postupka (članak 145. Zakona) može se odrediti da se okrivljenik u cijelosti oslobađa troškova, što predstavlja iznimku u odnosu na opće pravilo propisano u članku 148. stavak 1. Zakona da će se u osuđujućim presudama okrivljeniku naložiti da podmiri troškove postupka jer su troškovi predmet sporazumijevanja stranaka.

Presuda donesena na temelju sporazuma stranaka može se pobijati samo zbog bitnih povreda odredaba kaznenog postupka iz članka 468. Zakona i zbog povrede Kaznenog zakona iz članka 469. Zakona, a ta povreda obuhvaća i situaciju ako je odlukom o kazni, sudskoj opomeni, uvjetnoj osudi, djelomičnoj uvjetnoj osudi, zamjeni radom za opće dobro na slobodi, posebnim obvezama, zaštitnom nadzoru, sigurnosnoj mjeri, oduzimanju imovinske koristi ili oduzimanju predmeta prekoračena ovlast koju sud ima prema zakonu. Iako se presuda ne može pobijati žalbom zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja (članak 470. Zakona), izuzetak od tog slučaja jest ako je optuženik za dokaze o isključenju protupravnosti i krivnje doznao nakon donošenja presude.

U odnosu na izvanredne pravne lijekove, presuda o sporazumu stranaka se izrijekom spominje samo kod odredaba o obnovi kaznenog postupka u članku 498. stavku 5. Zakona, koje propisuju da je u slučaju iz stavka 1. točke 4. tog članka (ako se nakon pravomoćnosti presude pojave okolnosti kojih nije bilo kad se izricala presuda ili sud za njih nije znao iako su postojale, a one bi očito dovele do blaže osude) zahtjev dopušten i u odnosu na presudu donesenu na temelju sporazuma stranaka. Ako prvostupanjski sud prihvati zahtjev, presudom će preinačiti pravomoćnu presudu glede odluke o kazni. U suprotnom, rješenjem će odbiti zahtjev za obno-

vu. Međutim, iako se kod ostalih odredbi izrijekom ne spominje, nije isključeno podnošenje i ostalih izvanrednih pravnih lijekova protiv presude na temelju sporazuma stranaka.

3.1.1. Naputak Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske o pregovaranju i sporazumijevanju s okrivljenikom o priznanju krivnje i sankciji

Dana 17. veljače 2010., na temelju članka 75.⁵² Zakona o državnom odvjetništvu⁵³ Glavni državni odvjetnik Republike Hrvatske donio je Naputak o pregovaranju i sporazumijevanju s okrivljenikom o priznanju krivnje i sankciji⁵⁴ (...) kako bi sporazumijevanje što prije zaživjelo u praksi jer je zbog složenosti novog postupka nužno uvijek kada je to moguće i opravdano težiti njegovu skraćivanju i kako ne bi došlo do pogrešne primjene odredbi o sporazumijevanju (...) te kako bi državna odvjetništva tijekom vođenja pregovora o krivnji i sankciji postupala na isti način te kako bi se počinitelju kaznenog djela izrekla kazna ili primijenila druga mjera u granicama koje su određene zakonom za počinjeno kazneno djelo na temelju stupnja krivnje, pogibelnosti djela i svrhe kažnjavanja, ali i u granicama koje državno odvjetništvo smatra primjerenim (...).

Naputak ističe da je državni odvjetnik odgovoran za politiku kažnjavanja i dužan je voditi računa o tome. U skladu je s navedenim i to da se Naputkom regulira, među ostalim,⁵⁵ i način izračunavanja umanjene sankcije koja bi se trebala primijeniti u slučaju postizanja sporazuma. Izračun sankcije koja je za državno odvjetništvo prihvatljiva u pojedinom slučaju ovisi, uz ostalo, o tome koji zakonski razlozi za sklapanje sporazuma postoje u konkretnom slučaju i to je li riječ o slučajevima u kojima se a pomoću sporazumijevanja želi skratiti trajanje postupka, odnosno poštediti žrtve i druge osjetljive svjedoke od negativnih učinaka javnog iznošenja iskaza na raspravi, te je tada državni odvjetnik odgovoran za politiku kažnjavanja i dužan je voditi računa o tome ili je riječ o onim slučajevima u kojima se sklapanjem sporazuma omogućava otkrivanje drugih kaznenih djela ili drugih počinitelja kaznenih djela pa državni odvjetnik ima interes sklopiti sporazum i pod uvjetom dogovaranja sankcije na njezinoj donjoj granici, koja se, uz ublažavanje za to djelo, može izreći. Iz posljednjeg slučaja bi slijedilo da tada državni odvjetnik nije odgovoran za politiku kažnjavanja i nije dužan voditi računa o tome.

Naputak određuje da umanjena sankcija ne bi trebala biti manja od dvije trećine očekivane sankcije, odnosno kazne za koju državni odvjetnik smatra da bi je mogao ostvariti u redovitom ili skraćenom postupku, osim izuzetno u slučajevima u kojima je dokazivanje posebno složeno bilo zbog velikog broja osumnjičenika/okrivljenika ili teškoća u pribavljanju dokaza (potreba

52 Članak 75. Zakona o državnom odvjetništvu glasi: "Glavni državni odvjetnik daje napatke za sporazumijevanje o sankciji s okrivljenikom. Napucima se propisuje način vođenja pregovora, pisani oblik i sadržaj sporazuma čiji je sastavni dio izjava za donošenje presude na temelju sporazuma stranaka, te način izračunavanja umanjene zakonske kazne koja bi se trebala primijeniti u konkretnom slučaju. Napucima se mogu propisati slučajevi u kojima se državni odvjetnici ne mogu sporazumijevati o donošenju presude na temelju sporazuma stranaka."

53 Narodne novine br. 76/2009 i 153/2009.

54 URL=<http://www.dorh.hr/PresudaPoSporazumu>. Pristupljeno 18. siječnja 2016.

55 Naputkom je reguliran način vođenja pregovora (prijedlog za početak vođenja pregovora, početak sporazumijevanja na prijedlog okrivljenika, prijedlog državnog odvjetnika za vođenje pregovora, obavješćivanje oštećenika i žrtve, službena bilješka o postojanju uvjeta za početak pregovora i zapisnik o tijeku pregovora, osiguranje branitelja, način vođenja pregovora i obavješćivanje o tijeku pregovora, postupak u slučaju prestanka pregovora), pisani oblik i sadržaj sporazuma i izjave, način izračunavanja umanjene sankcije koja bi se trebala primijeniti u slučaju postizanja sporazuma, slučajevi u kojima se ne treba sporazumijevati, odustanak od sporazuma i drugi načini skraćivanja postupka.

za međunarodnom pravnom pomoći i slično) kada umanjena sankcija ne bi trebala biti manja od jedne polovine očekivane sankcije, odnosno kazne za koju državni odvjetnik smatra da bi je mogao ostvariti u postupku.

U procjenjivanju koja je to očekivana i realna sankcija koja se može ostvariti u redovnom kaznenom postupku, navedeno je da treba početi od uobičajenih sankcija koje se izriču za pojedino kazneno djelo na području tog državnog odvjetništva, ali i sankcija koje se najčešće izriču za to djelo u Republici Hrvatskoj, pri čemu treba posebno cijeniti osobu samog osumnjičenika/okrivljenika, kao i sve olakotne i otegotne okolnosti koje postoje u konkretnom slučaju, odnosno postupati u smislu članka 56. Kaznenog zakona (Narodne novine broj 110/1997, 27/1998, 50/2000, 129/2000, 51/2001, 111/2003, 190/2003, 105/2004, 84/2005, 71/2006, 110/2007, 152/2008 i 57/2011) koji je propisivao opće pravilo o izboru vrste i mjere kazne.⁵⁶

Zanimljivo je da je kao prilog Naputka dan sažetak istraživanja koje je provedeno na uzorku od 6500 pravomoćnih presuda (prilog broj O-2/09-1) koje je trebalo poslužiti kao smjernica za utvrđivanje očekivane i realne sankcije koja se može ostvariti u redovnom kaznenom postupku međutim, istraživanje je rezultiralo utvrđenjem velikih razlika u sankcijama koje se izriču na područjima pojedinih državnih odvjetništava. Navedeno upućuje da nije moguće utvrditi očekivanu i realnu sankciju koja se može ostvariti u redovnom postupku, u odnosu na koju bi tada državni odvjetnik u postupku pregovaranja mogao izračunati umanjene kao sredstvo pregovora.

Međutim, unatoč rezultatima istraživanja, u Naputku se zaključuje da iako velike razlike u izrečenim sankcijama između pojedinih područja onemogućavaju davanje konkretnih naputaka o vrsti sankcije za pojedino kazneno djelo i o njezinoj visini, one za pojedina djela daju odgovor koje se sankcije najčešće izriču i njihovu visinu, pa sažetak daje korisne obavijesti o prosjecima sankcija i njezinim visinama za pojedino kazneno djelo na području Republike Hrvatske i samim time može pomoći pri određivanju koja bi to vrsta i mjera sankcije bila primjerena u pojedinom slučaju.

Također, Naputkom se određuju slučajevi u kojima se ne treba sporazumijevati pa se tako državni odvjetnik upućuje da odbije sporazumijevanje u slučajevima osobito teških zločina, posebno onih u kojima su žrtve teško traumatizirane ili su izgubile život ili je riječ o djeci i maloljetnicima te se u tim slučajevima unaprijed može zaključiti kako bilo koja sankcija o kojoj bi bio postignut sporazum, neće biti prihvaćena kako od oštećenika, odnosno rodbine samih žrtava, tako i od javnosti, u predmetima u kojima postoji poseban interes javnosti i u kojima javnost očekuje donošenje sudske odluke o krivnji te osobe i u kojima bi sporazum mogao biti protumačen kao pogodovanje okrivljeniku (primjerice, slučajevi velikih zloporaba, korupcije na najvišoj razini u kojima treba sudom na javnoj raspravi izvesti dokaze kako bi se javnost uvjerila o krivnji i u kojima javnost očekuje upravo sudsku presudu) te u slučajevima kaznenih djela u kojima državni odvjetnik raspolaže sa svim dokazima, njihovo dokazivanje je krajnje jednostavno, a osumnjičenik/okrivljenik traži znatno umanjivanje predviđene sankcije.

Navedeni su slučajevi i u kojima je sporazumijevanje upitno, a to su ponajprije slučajevi u kojima se okrivljeniku koji želi sporazumijevanje stavljaju na teret lakša kaznena djela za koja se izriču sankcije na donjoj granici, a on u svojoj obrani u znatnoj mjeri tereti druge okrivljeni-

⁵⁶ Članak 47. KZ-a/11.

ke pa ako bi se sklopio sporazum, državni odvjetnik bi izgubio njegov iskaz (obranu) na samoj raspravi i zato je procijenjeno da je mnogo bolje dogovoriti se da će se ako okrivljenik ostane kod te obrane, predložiti izricanje najniže sankcije koja se uz ublažavanje može izreći.

Naputak Glavnog državnog odvjetnika ima obvezujuću snagu za sva državna odvjetništva i Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta.

3.2 KRITIČKI OSVRT NA KAZNENO PROCESNE ODREDBE O SPORAZUMU STRANAKA

U Konačnom prijedlogu Zakona o kaznenom postupku iz 2008.,⁵⁷ kojim je u hrvatsko zakonodavstvo uveden institut sporazumijevanja stranaka, zakonodavac objašnjava motive uvođenja tog instituta u hrvatsko zakonodavstvo pa tako navodi da predmetnim Zakonom nastoji iskoristiti prednosti pojednostavnjenog i diferenciranog postupka ispitivanja optužnice u okviru kojeg uređuje postupak u cilju da se okonča *in camera* (sporazumom stranaka ili obustavom), a što predstavlja znatno brže, jednostavnije i ekonomičnije okončanje postupka od rasprave.

Za predmetno rješenje važna je bila Preporuka Vijeća Europe, Komiteta ministara državama članicama nr. R(87)18 o pojednostavnjenju kaznenog pravosuđa koja polazi od nekoliko bitnih okolnosti kao što su sporost pravosuđa koju, uz drugo, uvjetuju nedostatna sredstva, način njihova korištenja i neodgovarajuće određenje prioriteta u vođenju kriminalne politike. U toj se preporuci ističe da je nužno bolje odrediti prioritete kriminalne politike, što u postupovnom području znači: (1) prikladno predviđanje načela oportuniteta kaznenog progona, (2) odgovarajuće postupanje u predmetima lakih kaznenih djela, (3) sumarno postupanje, zatim (4) odustajanje od progona i konačno (5) pojednostavnjenje redovitog postupka. Smjernice sadržane u označenoj preporuci nastojalo se kritički razmotriti i prilagoditi strukturi hrvatskog kaznenog postupka. To se osobito odnosi na a) proširenje područja primjene skraćenog kao pojednostavnjenog postupka, b) nove odredbe o oportunitetu kaznenog progona, c) novi položaj žrtve, d) znatno proširenje područja izravnog optuživanja, odnosno smanjenja broja predmeta u kojima je istraga obvezna, e) proširenje mogućnosti sporazumijevanja priznanjem krivnje (*guilty plea*), uz prethodno kontradiktorno raspravljanje i f) znatno pojednostavnjenje postupka objavljivanja presude itd.⁵⁸

Međutim, smjernice navedene u Preporuci R87(18), a koje se odnose na sporazumijevanje stranaka, zahtijevaju da postupak sporazumijevanja bude proveden pred sudom na javnom ročištu, da prvotno mora postojati priznanje okrivljenika te da prije odmjeravanja kazne, odnosno odluke o sporazumu, sudac ima mogućnost saslušanja stranaka.⁵⁹ Kako je vidljivo *de*

57 URL=<http://www.sabor.hr/>. Pristupljeno 22. siječnja 2016.

58 Pavišić.B., *Novi hrvatski Zakon o kaznenom postupku*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 15, broj 2, 2008., str. 523.

59 Recommendation no. R (87) 18 of the Committee of Ministers to Member States concerning the simplification of criminal justice, III.a 8.
i. The "guilty plea" procedure must be carried out in a court at a public hearing.
ii. There should be a positive response by the offender to the charge against him.

lege lata, nijedan uvjet nije zadovoljen. Naime, hrvatski zakonodavac postupak sporazumijevanja određuje *in camera* (na nejavnom optužnom vijeću i pripremnom ročištu), postupak odmjeravanja kazne stavlja u ruke državnog odvjetnika, dok sudu daje mogućnost utjecaja na već odmjerenu kaznu samo odbijanjem sporazuma, a sam postupak pred sudom ne predviđa ispitivanje okrivljenika ni na koje okolnosti, osim uzimanja očitovanja stranaka da su suglasni sa sporazumom. U odnosu na “prvotnost” priznanja okrivljenika, Zakon ne propisuje da priznanje mora prethoditi sporazumu o kazni, nego propisuje da stranke pregovaraju o uvjetima priznavanja krivnje i sporazumijevanja o kazni. U odnosu na prethodno navedeno da se u postojećoj zakonskoj regulativi sporazum odvija *in camera*, valja reći da je i Zakon kontradiktoran sam sebi jer je kod općih načela Zakona, u članku 11. propisano da “okrivljenik ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku odluči o optužbi u skladu sa zakonom”, dok se o optužbi odlučuje i na sjednici optužnog vijeća i na pripremnom ročištu kod donošenja presude na temelju sporazuma, a koja se prema postojećoj regulativi održavaju *in camera*. Osim toga, načelo javnosti, kao opće načelo propisano je tek izmjenama Zakona iz 2013. gdje se u prijedlogu Zakona zakonodavac poziva ne samo na Ustav RH,⁶⁰ nego i na članak 6. Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda te članak 14. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima.⁶¹ I spomenuta Konvencija i Međunarodni pakt jamče okrivljeniku da zakonom ustanovljeni, nadležni, neovisni i nepristrani sud pravično i javno ispita njegov slučaj, a što zasigurno ne implicira da se načelo javnosti odnosi isključivo na stadij rasprave. Na tragu je navedenog i odluka francuskog Ustavnog vijeća kojom je proglašena neustavnom odredba Zakonika o kaznenom postupku koja je propisivala da sud odlučuje o sporazumu *in camera*.

Pregovaranje o uvjetima priznanja krivnje i sporazumijevanje odvija se izvan sudske kontrole pa moraju biti poštovana i osigurana odgovarajuća ustavna i konvencijska postupovna jamstva zajamčena osobi koju državni odvjetnik kazneno progoni ili vezana uz postupanje koje istražuje, od kojih je osobito važno pravo na pravičan postupak te zabrana arbitrarnosti i diskriminacije. Zaštita okrivljenika dijelom je osigurana preko zakonom propisane obvezne obrane, međutim i tu se javlja opasnost da branitelj ne podlegne izazovima (npr. stjecanju brze zarade zahvaljujući brzom rješavanju slučaja uz nagodbu), narušavajući odnos povjerenja između okrivljenika i branitelja, a posljedično obezvrijedi pravo okrivljenika na djelotvornu obranu, kako to uočava i Senat Saveznog ustavnog suda SR Njemačke, u prethodno navedenim ustavnopravnim mjerilima. Iako je državni odvjetnik u ulozi istražitelja odgovoran za neovisno i nepristrano prikupljanje i dokaza koji upućuju na osnovanost optužbe i dokaza koji upućuju na neudžnost te na manji stupanj krivnje okrivljenika ili predstavljaju olakotne okolnosti u vezi s osumnjičenikom, njegova uloga tužitelja u kontradiktornoj raspravi⁶² dovodi u pitanje opstojnost dualnosti njegove funkcije i to s jedne strane objektivnog postupanja u smislu utvrđivanja istinitog činjeničnog stanja i odmjeravanja kazne (što bi trebalo biti “u rukama” suda) te s druge strane postupanje “protiv” okrivljenika u ulozi tužitelja s ciljem postizanja osude.

iii. Before proceeding to sentence an offender under the “guilty plea” procedure, there should be an opportunity for the judge to hear both sides of the case.

60 Narodne novine, br. 56/1990, 135/1997, 8/1998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 41/2001, 55/2001, 76/2010, 85/2010 i 5/2014.

61 Narodne novine MU broj 12, 1993.

62 Prema Ustavu Republike Hrvatske Državno odvjetništvo je samostalno i neovisno pravosuđe tijelo ovlašteno i dužno postupati protiv počinitelja kaznenih i drugih kažnjivih djela.

Kako Zakonom o kaznenom postupku, a ni Zakonom o državnom odvjetništvu nije propisana forma pregovaranja, koje je u biti neformalno, Glavni državni odvjetnik Napatkom je regulirao postupak pregovaranja. Međutim, pri tome je i tim internim pravnim aktom propisao tri skupine "slučajeva"⁶³ u kojima državni odvjetnik odbija sporazumijevanje, a i nedopuštenost sporazumijevanja s maloljetnicima, iako Zakon ne propisuje bilo kakva ograničenja. Kako je ograničavanje sporazumijevanja ovisno o vrsti kaznenog djela i osobi počinitelja bitna odrednica instituta sporazumijevanja, to može biti propisano samo Zakonom.⁶⁴

S obzirom na prethodno problematiziranu dualnost funkcije državnog odvjetnika i to s obzirom da se nalazi u ulozi istražitelja u kojoj je odgovoran za neovisno i nepristrano prikupljanje i dokaza koji upućuju na osnovanost optužbe i dokaza koji upućuju na nedužnost te na manji stupanj krivnje okrivljenika ili pak predstavljaju olakotne okolnosti u vezi s osumnjičenikom, dok se s druge strane, u kontradiktornoj raspravi pred sudom, pojavljuje u svojstvu tužitelja, to jest protivne stranke okrivljeniku optuženom za počinjenje kaznenog djela i njegovoj obrani, sada je vidljiva i treća funkcija državnog odvjetnika i to kao tvorca politike kažnjavanja, a što mu i omogućuje podnormiranost Zakona o kaznenom postupku u odnosu na odredbe o sporazumu. Naime, Zakon ne propisuje da je državni odvjetnik dužan kaznu temeljiti na općim odredbama iz članka 41. i 47. Kaznenog zakona⁶⁵ (dalje: KZ/11), što ostavlja prostor državnom odvjetniku da internim aktom propisuje olakotne okolnosti koje ne poznaje kazneno zakonodavstvo (npr. olakšavanje otkrivanja drugih kaznenih djela ili drugih počinitelja kaznenih djela). Štoviše, Napatkom je u tom slučaju upućen u potpunosti zanemariti okolnosti počinjenog djela i okolnosti počinitelja, nego mu je jedina vodilja "primjerenost kazne za državno odvjetništvo". Za razliku od hrvatskog Zakona, odredbe francuskog Zakonika o kaznenom postupku izrijekom propisuju da je državni odvjetnik pri sporazumijevanju i izboru vrste i visine kazne dužan postupiti u skladu s odredbama Kaznenog zakonika u kojima je propisana svrha kažnjavanja i pravila odmjerenja kazne (olakotne i otegotne okolnosti).

Uzimajući u obzir sadržaj izjave iz članka 360. stavak 4. Zakona proizlazi da se okrivljenik s državnim odvjetnikom sporazumijeva samo o vrsti i mjeri kazne, sudskoj opomeni, uvjetnoj osudi, djelomičnoj uvjetnoj osudi, posebnim obvezama, zaštitnom nadzoru, oduzimanju predmeta te o troškovima postupka, dok o priznanju krivnje, o prihvaćanju prijedloga državnog odvjetnika za izricanje sigurnosne mjere i oduzimanje imovinske koristi daje izjavu. Dakle priznanje krivnje, prijedlog sigurnosnih mjera te oduzimanje imovinske koristi nisu predmet sporazuma kao sastavnog dijela izjave, ali su prema članku 360. stavak 1. Zakona, predmet pregovora.

U odnosu na očitovanje okrivljenika o podnesenom imovinskopравnom zahtjevu nije jasno zakonsko rješenje da sadržaj izjave obuhvaća i očitovanje okrivljenika o podnesenom imovinskopравnom zahtjevu. Naime, evidentno je da navedeno očitovanje ne predstavlja uvjet, a ni predmet sporazumijevanja, pa nije jasno koji je učinak postojanja navedenog očitovanja (pozitivnog ili negativnog) u izjavi. Navedeno tim više ako se uzme u obzir i paradoks zakonske regulacije da presuda na temelju sporazuma stranaka mora odgovarati sadržaju izjave, dok s

63 Iako se jedan od slučajeva odnosi na koruptivna kaznena djela, u 2015. sklopljeni su sporazumi u odnosu na 96 kaznenih djela davanja/primanja mita koji spadaju u koruptivna djela.

64 Ivičević Karas, E., Puljić, D., *op. cit.* u bilj. 22., str. 842. i 843.

65 Narodne novine, broj 125/2011, 144/2012, 56/2015 i 61/2015.

druge strane određuje da presuda na temelju sporazuma stranaka mora imati sadržaj iz članka 455. Zakona, koji propisuje, među ostalim, i da presuda mora sadržavati odluku o imovinsko-pravnom zahtjevu, a sve pod pretpostavkom da je oštećenik postavio imovinskopравни zahtjev.

U praksi se pojavio problem postupanja suda u slučajevima kada pri sporazumijevanju državni odvjetnik ne predlaže oduzimanje imovinske koristi, pa time ne postoji ni izjava okrivljenika o imovinskoj koristi, dok iz stanja spisa proizlazi da je ostvarena protupravna imovinska korist. Međutim, pozivom na opću odredbu⁶⁶ KZ-a/11 da će se imovinska korist oduzeti sudskom odlukom kojom je utvrđeno da je ostvarena protupravna radnja, takav sporazum bi trebalo odbiti kao nezakonit.

Nadalje, optužno vijeće prije odlučivanja o prihvaćanju izjave utvrđuje je li optužnica osnovana, pa unutar toga i ocjenjuje ima li dovoljno dokaza da je okrivljenik osnovano sumnjiv za djelo koje je predmet optužbe, odnosno je li proturječje između prikupljenih dokaza očito takvo da bi na raspravi izricanje osuđujuće presude bilo nemoguće (članak 355. stavak 1. točka 4. Zakona). Utvrdi li da je optužnica osnovana i potvrdi istu, odlučuje o prihvaćanju izjave za donošenje presude na temelju sporazuma stranaka gdje utvrđuje je li izjava sačinjena u skladu s odmjerenjem kazne propisanim zakonom, odnosno je li sporazum inače zakonit. Iz izričaja citiranog članka jasno je da odmjerenje kazne koje nije u skladu sa svrhom kažnjavanja iz članka 41. KZ-a/11, odnosno pravilima odmjerenja kazne iz članka 47. KZ-a/11 nezakonito je, dok utvrđivanje da sporazum "inače nije zakonit" upućuje na provjeru eventualnog kršenja ostalih odredaba KZ-a/11 (npr. ublažavanje kazne ispod zakonom dopuštenih granica) i Zakona koje se odnose na sporazum (npr. okrivljenik tijekom pregovaranja nije imao branitelja).

Odmjerenje kazne propisano je člankom 47. KZ-a/11, a polazište ima u stupnju krivnje i svrsi kažnjavanja. Svrha kažnjavanja opisana u članku 41. KZ-a/11 jest izraziti društvenu osudu zbog počinjenog kaznenog djela, jačati povjerenje građana u pravni poredak utemeljen na vladavini prava, utjecati na počinitelja i sve druge da ne čine kaznena djela preko jačanja svijesti o pogibelnosti činjenja kaznenih djela i o pravednosti kažnjavanja te omogućiti počinitelju ponovno uključivanje u društvo. Nadalje, u istom članku propisana je isključivo ovlast suda da odmjera kaznu.

Dakle vijeće mora utvrditi je li kazna iz izjava stranaka odmjerenjena u skladu sa svrhom kažnjavanja uzimajući u obzir sve okolnosti koje utječu da kazna prema vrsti i mjeri bude lakša ili teža (olakotne i otegotne okolnosti), a osobito jačinu ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra, pobude iz kojih je kazneno djelo počinjeno, stupanj povrede počiniteljevih dužnosti, način počinjenja i skrivljene učinke kaznenog djela, prijašnji počiniteljev život, njegove osobne i imovinske prilike te njegovo ponašanje nakon počinjenog kaznenog djela, odnos prema žrtvi i trud da naknadi štetu, stavljajući navedeno u omjer sa stupnjem krivnje.

Ako bi vijeće utvrdilo da kazna oko koje je postignut sporazum stranaka nije u skladu sa pravilima odmjerenja kazne ili sporazum inače nije zakonit, rješenjem odbija izjavu te dostavlja predmet predsjedniku vijeća radi određivanja rasprave.

U navedenoj situaciji Zakon izričekom ne propisuje izdvajaju li se tada rješenjem iz spisa izjava i ostali podaci koji se na nju odnose i koji se ne mogu razgledati niti upotrijebiti kao dokaz u kaznenom postupku, a kako je to propisano za situaciju kada stranke odustanu od izjave

66 Članak 77. KZ-a/11.

za donošenje presude na temelju sporazuma stranaka do donošenja presude.⁶⁷ U tom slučaju izjava i svi ostali podaci koji se na nju odnose izdvajaju se rješenjem iz spisa i predaju sucu istrage i ne mogu se razgledati ni upotrijebiti kao dokaz u kaznenom postupku. Stav je autora da i u slučaju kada vijeće odbija sporazum rješenjem, izjava i ostali podaci koji se na nju odnose trebaju biti izdvojeni rješenjem iz spisa te se ne mogu upotrijebiti kao dokaz, a to stoga što je utvrđena nezakonitost sporazuma (sporazum inače nije zakonit ili kazna nije odmjerena u skladu sa zakonom propisanom svrhom kažnjavanja, a što u posljednjem slučaju ukazuje da je odmjerena nepravedno niska kazna, kao sredstvo pregovaranja, u svrhu ishođenja priznanja ili nepravedno visoka kazna, a koja može biti sredstvo psihološkog pritiska na okrivljenika) i zato bi se i izjava okrivljenika o priznanju krivnje, koja predstavlja sastavni dio izjave za donošenje presude na temelju sporazuma stranaka, morala tretirati kao dio nezakonitog sporazuma, koji bi se kao takav morao izdvojiti iz spisa.

Ipak, u odnosu na kontrolne ovlasti suda pojavila se dvojba u praksi ima li sud ovlast odbiti sporazum ako procijeni da je dogovorena kazna nepravedno niska ili visoka (nije odmjerena u skladu s člankom 47. KZ-a/11, ali je određena unutar Zakonom dopuštenih granica kazne propisanim za kazneno djelo), iako izričaj zakonske odredbe da sud može odbiti sporazum ako nije u skladu sa pravilima odmjerenja kazne nedvosmisleno upućuju na odredbu članka 47. KZ-a/11 koja takvu ovlast izriješkom daje u ruke suda. Osnovna je zadaća suda da osobi koja je počinila kazneno djelo bude određena pravedna kazna u okviru važećeg Zakona.⁶⁸ Kada bi se prihvatilo tumačenje da sud ima ovlast kontrolirati samo zakonitost sporazuma u odnosu na kaznu u smislu je li kazna odmjerena u Zakonom propisanim granicama, bez utvrđivanja je li dogovorena kazna i odmjerena u skladu s člankom 47. KZ-a/11, to bi bilo protivno i Ustavu RH prema kojem sudovi sude na temelju Ustava, zakona, međunarodnih ugovora i drugih važećih izvora. Ograničavanjem suda na ispitivanje samo tako opisane legitimnosti sporazuma uz obvezu prihvaćanja isključivo stranačkog izbora kazne na temelju sporazuma, bile bi povrijeđene najviše vrednote pravnog sustava i ustavna jamstva, pa tako sve od naprijed razmatranih država odmjerenje kazne i kod sporazuma stranaka ostavljaju u rukama suda. U suprotnom, bili bi povrijeđeni konvencijski i ustavni zahtjevi da kazna bude pravedna, prikladna, razmjerna i odmjerena u skladu s okolnostima svakog pojedinačnog djela i počinitelja.

Nadalje, kad sud odbije sporazum jer kazna nije odmjerena u skladu sa svrhom kažnjavanja, u slučaju donošenja osuđujuće presude po zaključenju rasprave, kod odmjerenja kazne, nije vezan kaznom iz sporazuma kao gornjom granicom koju može izreći okrivljeniku. Odredbe o sporazumu izriješkom ne propisuju takvo ograničenje, a sud, u slučaju kad kazna nije odmjerena u skladu sa zakonom, odbija sporazum stranaka, pa ne može niti biti vezan nečime što ne prihvaća odnosno što smatra nezakonitim. Ni u jednoj državi koje su prethodno razmatrane (Francuska, Njemačka, Italija i Slovenija) nije propisana takva zabrana u situaciji kada sud odbije sporazum. Ako bi se prihvatilo stajalište da bi sud nakon odbijanja sporazuma, kod donošenja osuđujuće presude, bio vezan gornjom granicom kazne iz sporazuma, tada bi bilo moguće da se okrivljenik (npr. višestruki specijalni povratnik) i državni odvjetnik sporazume za kazneno djelo teškog ubojstva na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i šest mjeseci (članak 49. stavak 2. u vezi s člankom 48. stavkom 3. Zakona) te potom dogovore i izricanje

67 Članak 362. Zakona.

68 Jednako o tome Cambj, N., *Sporazumijevanje prema noveli Zakona o kaznenom postupku, kaznenom postupku*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 20, broj 2, 2013., str. 670.

djelomične uvjetne osude, a sud ne bi imao ovlast “intervenirati” u takav sporazum ili bi mogao izreći samo blažu kaznu, čime bi se kazna udaljila od svog određenja kao pravedna ravnoteža krivnji, kako to ističe BVerfG u svojoj odluci 2628/10 od 19. ožujka 2013.

Ako se stavi u odnos zakonsko rješenje da se protiv presude na temelju sporazuma stranaka stranke ne mogu žaliti kad odlukom suda nije prekoračena zakonska ovlast (članak 469. točka 5. Zakona), ali sud nije pravilno odmjerio kaznu s obzirom na okolnosti, dok se mogu žaliti ako je odlukom o kazni, sudskoj opomeni, uvjetnoj osudi, djelomičnoj uvjetnoj osudi, zamjeni radom za opće dobro na slobodi, posebnim obvezama, zaštitnom nadzoru, sigurnosnoj mjeri, oduzimanju imovinske koristi ili oduzimanju predmeta prekoračena ovlast koju sud ima prema Zakonu, proizlazilo bi da se stranke ne mogu žaliti na odmjeravanje kazne iz članka 47. KZ-a/11, dok se mogu žaliti na nezakonito odmjerenu kaznu npr. protivno člancima 48. i 49. KZ-a/11.

Međutim, zakonodavac okrivljeniku dopušta podnošenje izvanrednog pravnog lijeka koji u biti predstavlja izvanredno ublažavanje kazne, s pozivom na nastanak okolnosti kojih nije bilo kad se izricala presuda ili sud za njih nije znao iako su postojale, a one bi očito dovele do blaže osude, a što upravo ukazuje na činjenicu da sud u postupku sporazumijevanja stranaka, prihvaćajući izjavu potvrđuje i da je kazna odmjerena u skladu s člankom 47. KZ-a/11, pa nastankom novih okolnosti za koje sud nije znao ili nisu postojale u trenutku izricanja kazne istu kaznu može i ublažiti, ponovno u skladu s člankom 47. KZ-a/11, vodeći računa i o člancima 48. i 49. KZ-a/11. Navedeno implicira da bi okolnosti iz članka 47. KZ-a/11 (olakotne i otegotne) trebale biti zakonom propisane kao sastavni dio izjave za donošenje presude na temelju sporazuma stranaka, dok *de lege lata* nije propisana niti obveza suda da ispita okrivljenika na navedene okolnosti niti su navedene okolnosti sastavni dio izjave stranaka.

3.3. SUDSKA PRAKSA ŽUPANIJSKOG SUDA U ZAGREBU

Razdoblje promatranja sporazuma u sudskoj praksi Županijskog suda u Zagrebu, Odjela za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (Odjel za USKOK) i Kaznenog odjela I. stupnja, razdoblje je od 2013., 2014. i 2015. do Božića⁶⁹ pri čemu su se analizirale sve presude donesene u promatranom razdoblju i to broj presuda donesenih na temelju sporazuma stranaka u odnosu na ukupan broj donesenih presuda.

Na Odjelu za USKOK 2013. doneseno je ukupno 47 presuda od čega 14 na temelju sporazuma stranaka (30%), 2014. doneseno je ukupno 57 presuda od čega 24 na temelju sporazuma stranaka (42%), dok su 2015. u promatranom razdoblju donesene 62 presude od čega 37 na temelju sporazuma stranaka (60%).

Na Kaznenom odjelu I. stupnja 2013. doneseno je ukupno 211 presuda od čega tri na temelju sporazuma stranaka (1,4%), 2014. doneseno je ukupno 140 presuda od čega pet presuda na temelju sporazuma stranaka (3,6%), dok je 2015. ukupno donesena 131 presuda od toga je 25 presuda doneseno na temelju sporazuma stranaka (19%). Zanimljiv je podatak da su sve

69 U 2015. godini podaci su prikupljeni do početka izrade članka 25. prosinca 2015.

presude na temelju sporazuma stranaka donesene na sjednici optužnog vijeća, dakle, nijedna na pripremnom ročištu.

Dakle, vidljiva je tendencija porasta presuda na temelju sporazuma stranaka i to u razdoblju od samo tri godine, na Odjelu za USKOK s 30% na 60%, a na Kaznenom odjelu I. stupnja s 1,6% na 19%.⁷⁰

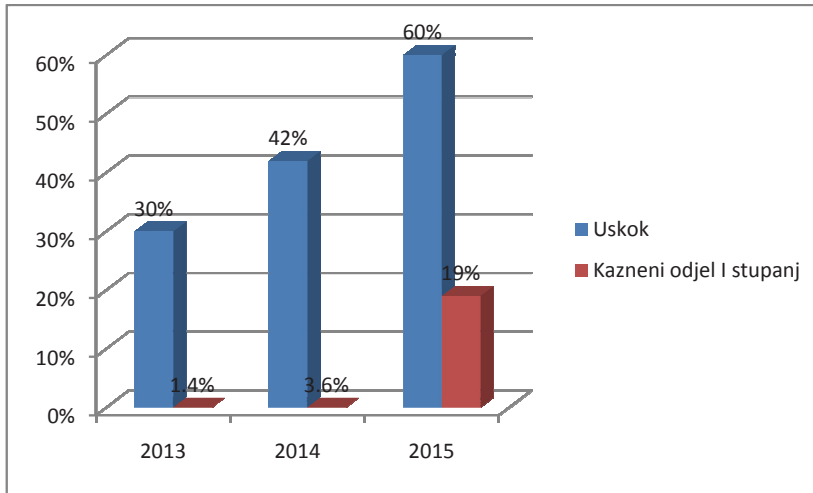
U odnosu na promatrane godine, a može se obuhvatiti i cjelokupno razdoblje od uvođenja sporazuma u hrvatsko kazneno zakonodavstvo, na Županijskom sudu u Zagrebu nije odbijen nijedan sporazum stranaka. Dakle, uspješnost je sporazuma stranaka 100%.

Jedan od zaključaka koji se nameće iz prethodnih statističkih podataka Županijskog suda u Zagrebu u odnosu na 100% uspješnost sporazuma od trenutka kada je uveden u hrvatsko kazneno zakonodavstvo jest da sud ne ocjenjuje je li "dogovorena" kazna u skladu sa svrhom kažnjavanja, niti ocjenjuje okolnosti koje utječu da kazna prema vrsti i mjeri bude lakša ili teža, a sukladno općim pravilima odmjeravanja kazne u skladu s okolnostima počinjenog djela i osobom počinitelja što valja povezati i s pritiskom Okvirnih mjerila za rad sudaca koja nameću sucu, pod prijetnjom stegovnog postupka, ostvarivanje istim mjerilima zadanih rezultata neovisno o opterećenosti suca složenim predmetima s velikim brojem okrivljenika i/ili kaznenih djela. Drugi je da su stranke baš u svakom slučaju odmjerile kaznu koja ispunjava, i prema procjeni suda, sve uvjete propisane člancima 41. i 47. KZ-a/11, iako ih Zakon izrijekom ne obvezuje na poštovanje tih odredaba tijekom sporazumijevanja. Stoga se može zaključiti da se stranke pokazuju mnogo uspješnijima od samog suda kada on odmjerava kaznu pri donošenju osuđujuće presude (s obzirom na postojanje odluka Vrhovnog suda RH kojima se preinačuju izrečene kazne), iako je sud dužan pri izricanju kazne istu temeljiti na člancima 41. i 47. KZ-a/11.

Međutim, neovisno o tome koji se zaključak prihvati, sudska provjera sporazuma trebala bi se odvijati na javnom ročištu kako bi se osigurala transparentnost pravosuđa te izbjegla opasnost konformizma suda površnim potvrđivanjem optužnice, a potom i sporazuma od strane suda, a u tom su smislu potrebne i izmjene Zakona.⁷¹

⁷⁰ Razmatrajući sporazum s aspekta broja okrivljenika na Odjelu za USKOK u promatranom razdoblju u 2015. godini, 111 okrivljenika osuđeno je na temelju sporazuma stranaka, 12 okrivljenika je osuđeno nakon očitovanja da se smatraju krivim dok se 28 okrivljenika očitovalo da se ne smatraju krivim, od toga osam je okrivljenika oslobođeno od optužbe. Dakle 70% od ukupne brojke okrivljenika koji su suđeni te godine otpada na okrivljenike koji su presuđeni na temelju sporazuma stranaka čime se Županijski sud u Zagrebu, Odjel za USKOK približava američkim standardima *plea bargaininga*.

⁷¹ Ivičević Karas, E., Puljić, D., *op. cit.* u bilj. 22., str. 842.

Slika 2. Prikaz statističkih podataka Županijskog suda u Zagrebu

4. ZAKLJUČAK

Uvođenje instituta sporazuma između stranaka u kontinentalne kaznenopravne sustave izazvalo je polemike i rasprave zadire li se time u višestoljetnu ustaljenu pravnu tradiciju da je osnovna zadaća suda objektivno i nepristrano utvrditi istinu koja ne može ovisiti o stranačkim dispozicijama. Ističe se da je najveća prednost sporazuma ubrzanje i ekonomičnost kaznenog postupka pri čemu se mora nametnuti pitanje opravdava li ekonomičnost postupka izigravanje pravde i utvrđivanja istine jer pravda nije savitljiva, a sporazumijevanjem se daje u ruke onima koju je i krše.⁷² Time “načelo ekonomičnosti” (lat. *bis dat qui cito dat*) o kojem se posebno ne uči u udžbenicima kaznenog procesnog prava, postaje vrhovno načelo kaznenog postupka o čijoj prevlasti i pobjedi nad ostalim načelima pridonijela je i sve veća rasprostranjenost sporazuma koja dovodi do izigravanja temeljnih prava okrivljenika pod krinkom provjere dobrovoljnosti okrivljenika u trenutku priznanja krivnje, a traženje istine zajedno s načelima legaliteta kaznenog progona i slobodne ocjene dokaza postaju zaborav.⁷³

Međutim, “prvotna euforija” uvođenja sporazuma u kontinentalne pravne sustave koje je, prema statističkim izvještajima pojedinih zemalja, dovela do ubrzanja postupka i smanjivanja predmeta na sudu, s vremenom jenjava uočavanjem njegove neusuglašenosti s temeljnim načelima kontinentalnog kaznenog postupka koji priznanje okrivljenika ne gleda samo kroz prizmu postojanja ili nepostojanja stranačkog spora, nego obvezuje sud da u svakom pojedinačnom slučaju utvrdi je li takvo priznanje u skladu s prikupljenim dokazima, pa tek utvrđivanje istinitog činjeničnog stanja, koje je nužna pretpostavka za ostvarenje načela krivnje,

⁷² Damaška, M., *op. cit.* u bilj. 2., str. 7.

⁷³ Tomičić, Z., Novokmet, A., *op. cit.* u bilj. 4., str. 177.

može posljedično dovesti do pravilno odmjerene kazne kao pravedne ravnoteže krivnje čime se postiže "pravni mir". Izmjene kazneno procesnih zakona zbog tih razloga usmjerene su na sve veća ograničenja primjene sporazuma pa je tako u Francuskoj u tijeku izmjena Zakonika o kaznenom postupku kojim bi se sporazum ograničio na kaznena djela s propisanom kaznom do tri godine, uz zadržavanje već postojećih brojnih ograničenja.

U Njemačkoj je, ubrzo nakon zakonskog reguliranja sporazumijevanja 2009. godine Zakonom o reguliranju sporazuma u kaznenom postupku, Savezni ustavni sud donio odluku kojom je propisao ustavnosudska mjerila koja se moraju poštovati u postupku sporazumijevanja, a u suprotnom bi moglo doći do potpune zabrane sporazuma stranaka jer bi nepoštovanje ustavnosudskih mjerila izraženih u odluci dovelo do stanja protivnog Ustavu.

I talijanski Zakon o kaznenom postupku je više puta mijenjan upravo u odnosu na odredbe koje reguliraju sporazumijevanje stranaka stavljanjem ograničenja ovisno o vrsti kaznenih djela, visini zapriječenih kazni i osobi počinitelja.

U odnosu na hrvatsku zakonsku regulativu sporazuma odmah se ukazuje kao problematična mogućnost sklapanja sporazuma za sva kaznena djela pa i najteža za koja je propisana kazna dugotrajnog zatvora, kao i nepostojanje ograničenja u visini kazne na koju se stranke mogu sporazumjeti. Ipak, za razliku od Slovenije, naš Zakon nije propisao mogućnost državnog odvjetnika da odustaje od pojedinih točaka optužbe u zamjenu za priznanje okrivljenika ili da mijenja pravnu kvalifikaciju djela na blaže, a što je u skladu s načelom kaznenog postupka propisanim u članku 2. stavku 3. Zakona.⁷⁴

Nadalje, ročišta na kojem sud ocjenjuje izjavu stranaka i donosi odluku o njezinu prihvatanju nejavna su (i sjednica optužnog vijeća i pripremno ročište) bez obveze suda da ispituje okrivljenika na okolnosti relevantne za odmjeravanje kazne, a nije ni propisana obveza stranaka da te okolnosti navedu u izjavi. Takvo zakonsko rješenje ukazuje da je zakonodavac pružio iznenađujuće veliko povjerenje jednom institutu koji u svojoj biti slabi položaj okrivljenika⁷⁵ jer za teška kaznena djela nužno je provođenje kontradiktornog i javnog kaznenog postupka koji jamči sva prava obrane i pravičnog suđenja. Kaznenim zakonom propisana mogućnost izricanja kazne ublažene do polovine najniže kazne dobivene ublažavanjem, ali ne niže od tri mjeseca, daje državnom odvjetniku psihološku prednost i postaje glavno pregovaračko oružje u njegovim rukama jer sud ne može izreći tako ublaženu kaznu bez sporazuma stranka.

Pri razmatranju problematike sporazuma potrebno je isti sagledati i s aspekta njegova utjecaja na prava suokrivljenika koji nisu postigli sporazum u istom kaznenom postupku te stoga dolazi do razdvajanja kaznenog postupka u odnosu na okrivljenika koji je postigao sporazum. To otvara mogućnost manipulacije i zlouporabe zamjenom procesnih uloga sudionika kaznenog djela kada okrivljenik koji je postigao sporazum, po razdvajanju spisa i pravomoćnosti presude na temelju sporazuma stranaka, postaje svjedok u odnosu na suokrivljenike.⁷⁶ Međutim, iako se zamjenom procesnih uloga okrivljenik, pri ispitivanju u ulozi svjedoka, sada u drugom kaznenom postupku, obvezuje na istinito iskazivanje, takav procesni "manevar" ne bi se smio

74 Državni odvjetnik dužan je pokrenuti kazneni postupak ako postoji osnovana sumnja da je određena osoba počinila kazneno djelo, a nema zakonskih smetnji za progon.

75 Tomičić, Z., Novokmet, A., *op. cit.* u bilj. 4., str. 181.

76 Više o tome: Đurđević, Z., *Procesna jamstva obrane prema suokrivljeniku kao svjedoku optužbe*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 16, broj 2, 2009., str. 783.–808.

koristiti kao razlog ulaska u pregovore, a radi osiguranja osuđujuće presude i “pojačanja” dokaza protiv suokrivljenika.

Nepostojanje jasne i ustaljene kaznenopravne politike na temelju koje bi trebalo biti moguće relativno određeno predvidjeti kazne koje bi okrivljenik dobio na sudu (uz priznanje i bez njega), a tek nakon toga ući u sporazumijevanje koje bi onda dovelo do određenog umanjavanja kazne u odnosu na onu sudsku, dodatno jača položaj državnog odvjetnika tijekom pregovaranja. Navedeno dovodi u pitanje i smisao uvođenja instituta sporazumijevanja koji vuče korijene iz američkog *plea bargaininga*, koji pruža okrivljeniku mogućnost izračuna kazne slijedeći točno određenu matricu – Smjernice za izricanje kazne i time omogućava predvidljivost posljedica tog instituta. Bez jasne kaznenopravne politike ne postoji osnovni temelj zbog kojeg okrivljenik ulazi u pregovaranje, a to je ishodenje blaže kazne od one koju bi dobio po provedenoj raspravi. Osim toga, dvojbena je i već navedena mogućnost da prema našem kaznenom postupku, koji ne propisuje nikakva ograničenja, okrivljenik može biti osuđen na kaznu dugotrajnog zatvora na nejavnom ročištu bez provođenja postupka u kojem se poštuju sva temeljna načela kaznenog postupka, što je i razlog ograničavanja sporazuma u većini zemalja kontinentalnog pravnog sustava na blaža kaznena djela. Stoga je, zbog iznesenih nedostataka, razumljivo stajalište da se sporazum ne može pomiriti s nizom važnih procesnih načela zbog čega predstavlja vrstu nužnog zla i za sporazumnim okončanjem treba posezati samo kada je to nužno.⁷⁷

Spornim se ukazuje i ovlast Glavnog državnog odvjetnika da naptukom propiše slučajeve u kojima se državni odvjetnici ne mogu sporazumijevati iako Zakon ne propisuje nikakva ograničenja. No, iako je Naptukom propisana i zabrana sporazumijevanja u slučajevima velikih zloporaba i korupcija na najvišoj razini, iz prikazane prakse Županijskog suda u Zagrebu, Odjela za USKOK vidljivo je da se sporazum u mnogo većem broju primjenjuje za djela iz nadležnosti USKOK-a (2015. – 60%) nego na ostale kaznene predmete (2015. – 19%) što svakako pridonosi brzom i ekonomičnom rješavanju složenih predmeta, ali je nužno pronaći ravnotežu između težnje za rješavanjem što većeg broja predmeta u što kraćem vremenu i potrebe vođenja transparentnih i javnih postupaka kojima se stvara i jača povjerenja građana u pravni sustav u cjelini.

Uvođenje sporazuma kao instituta anglosaksonskog pravnog sustava u kontinentalne pravne sustave kojem pripada i Hrvatska, očekivano je dovelo do sukobljavanja općih načela na kojima ta dva sustava počivaju. Tendencija približavanja tih dvaju sustava kao posljedica brisanja državnih granica stvaranjem Europske unije prirodno dovodi do miješanja pravnih instituta s ciljem unaprjeđenja i ubrzanja sudskih postupaka, pri čemu ti ciljevi ne smiju dovesti do povrede temeljnih prava zajamčenih ustavom pojedinih država, nego trebaju težiti da se pri implementiranju “stranih” instituta on prilagodi postojećem procesnom okruženju, što nije jednostavan zadatak, a na što ukazuju i brojne izmjene procesnih odredaba o sporazumu u svim kompariranim državama.

77 Damaška, M., *op. cit.* u bilj. 2., str. 19.

LITERATURA

1. Cambj, N., *Sporazumijevanje prema noveli Zakona o kaznenom postupku, kaznenom postupku*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 20, broj 2, 2013.
2. Damaška, M., *Napomene o sporazumima u kaznenom postupku*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 11, broj 1, 2004.
3. Devers, L., *Research Summary: Plea and Charge Bargaining*, 24. siječnja 2011., Bureau of Justice Assistance, U. S. Department of Justice.
4. Đurđević, Z., *Procesna jamstva obrane prema suokrivljeniku kao svjedoku optužbe*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 16, broj 2, 2009.
5. Hadžidedić, Z., *Jedna ili dvije pravde?*, Međunarodni institut za bliskoistočne i balkanske studije (IFIMES) – Vidjeti više: <http://www.ifimes.org/ba/8638-jedna-ili-dvije-pravde#sthash.hlkRXaNo.dpuf>.
6. Ivičević Karas, E., *O glavnim značajkama reformi suvremenog francuskog kaznenog postupka iz aspekta jačanja procesne uloge državnog odvjetništva*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 17, broj 1, 2010.
7. Ivičević Karas, E., Puljić, D., *Presuda na temelju sporazuma stranaka u hrvatskom kaznenom procesnom pravu i praksi Županijskog suda u Zagrebu*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 20, broj 2, 2013.
8. Kessal-Wulf, S., *Sporazum stranaka u njemačkom kaznenom pravu*, Palača Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb, 4. listopada 2013.
9. Krstulović, A., *Primjena kazne na zahtjev stranaka kao mehanizam konsenzualnog stranačkog upravljanja postupkom u talijanskom kaznenom procesnom pravu*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 9, broj 2, 2002.
10. Mrčela, M., *Presuda na zahtjev stranaka u istrazi*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 9, broj 2, 2002.
11. Pavišić, B., *Novi hrvatski Zakon o kaznenom postupku*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 15, broj 2, 2008.
12. Pizzi, William T., Montagna, M., *The battle to establish an adversarial trial system in Italy*, Michigan Journal of International Law, Vol. 25:429.
13. Rakoff, Jed S., *Why Innocent People Plead Guilty*, The New York Review of Books, 20. studenoga 2014.
14. Tomičić, Z., Novokmet, A., *Nagodbe stranaka u kaznenom postupku – dostignuća i perspektive*, Pravni vjesnik, vol. 28, br. 3–4, prosinac 2012.
15. Tratnik, A., *Važnost prava na branitelja u kaznenom postupku: u praksi ESLJP i Slovenije*, Odvetnik broj 53, listopad 2011.
16. Van Cleave, Rachel A., *An Offer You Can't Refuse? Punishment Without Trial in Italy and the United States: The Search for Truth and an Efficient Criminal Justice System*, Emory International Law Review, vol. 11, 1997.

Ivan Turudić*

Tanja Pavelin Borzić**

Ivana Bujas***

PLEA BARGAINING – TRADING WITH JUSTICE, OR?

Non omne quod licet honestum est.

Summary

The paper elaborates the problems concerning plea bargaining agreement in criminal proceedings that attracts great attention of legal experts both in the countries of the continental and of Anglo-Saxon common law systems. The first part shows the comparative overview of the relevant legal provisions of the plea bargaining in states that traditionally belong to the continental legal system along with a summary of the American plea bargaining, which is the foundation of the continental agreement of the parties in criminal proceedings. The second part shows the relevant provisions of the Croatian Code of Criminal Procedure and the Criminal Code relating to plea bargaining, and a critical review of those provisions, followed by the presentation of the case-law of the County Court in Zagreb.

Keywords: agreement, plea bargaining, principles, recognition, sentencing

* Ivan Turudić, Judge of the County Court in Zagreb, Trg Nikole Šubića Zrinskog 5, 10000 Zagreb. E-mail address: Ivan.Turudic@zszg.pravosudje.hr.

** Tanja Pavelin Borzić, Judge of the County Court in Zagreb, Trg Nikole Šubića Zrinskog 5, 10000 Zagreb. E-mail address: Tanja.Pavelin@zszg.pravosudje.hr.

*** Ivana Bujas, Judge of the Municipal Criminal Court in Zagreb, Trg Nikole Šubića Zrinskog 5, 10000 Zagreb. E-mail address: ivana.bujas@zszg.pravosudje.hr.

